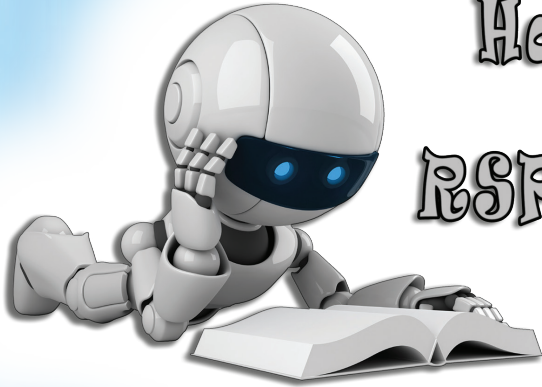




Funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union



Agencija za odgoj i obrazovanje



# Handbook 4 RSP readers

**Priručnik  
za neodlučne,  
posrnule i loše  
čitatelje**





Funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union

**Erasmus +**  
**Priručnik za neodlučne, posrnule i loše čitatelje**

Ključna aktivnost 2:  
**Suradnja za inovacije i razmjenu dobre prakse**

Kategorija:  
**Strateška partnerstva**

Ciljna skupina:  
**učenici od 15 do 18 godina**

Trajanje projekta:  
**01. rujna 2016. – 31. kolovoza 2018.**

Broj projekta:  
**2016-1-HR01-KA201-022159**

Koordinator projekta:  
**X. gimnazija „Ivan Supek“**

## IMPRESUM

### Partneri Erasmus+ projekta "Priručnik za neodlučne posrnule i loše čitatelje"

#### Europski projektni partneri:

Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika, Slovačka  
Liceo Scientifico Statale Seguenza, Messina, Italija  
Střední škola Náhorní, Republika Češka

#### Hrvatski partneri:

Za nositelja Projekta, X. gimnaziju „Ivan Supek“  
Željka Frković, prof.  
Jelena Crnek, prof.  
Neli Mindoljević, prof. savjetnica  
Cvjetanka Božanić, prof. savjetnica  
Silva Crnić, prof. savjetnica  
Marija Roth, prof.  
Vesna Hibler-Gobović, prof.  
Dragica Romić, prof.  
Verka Gojić, prof.

Za partnera Projekta, Agenciju za odgoj i obrazovanje  
Mirela Barbaroša-Šikić, prof., viša savjetnica za hrvatski jezik  
Martina Šturm, prof., viša savjetnica za engleski jezik

Za partnera Projekta, Aquilonis d.o.o.  
Vesna Kezdorf, voditeljica projekata  
dr. sc. Predrag Pale, direktor  
Helena Kusturin, koordinatorka marketinga  
Marija Vurnek, koordinatorka obrazovanja  
Marko Martinjak, IT dizajn i podrška

Administrativna podrška i upravljanje projektom:  
Jelena Crnek, prof., voditeljica Erasmus+ H4RSP  
Irena Matoković, voditeljica računovodstva X. gimnazije „Ivan Supek“

Stripove je nacrtao učenik 3. F razreda  
X. gimnazije "Ivan Supek" Jere Rinčić  
Odabrane ilustracije, nacrtali su učenici X. gimnazije tijekom aktivnosti pilotiranja.

Uživajte u sadržaju, a sve komentare i sugestije slobodno uputite na e-mail adresu: [partners@handbook4rspreaders.org](mailto:partners@handbook4rspreaders.org)

# SAŽETAK PROJEKTA

Erasmus+ Priručnik za neodlučne, posrnule i loše čitatelje usmjeren je prema raznorodnoj skupini čitatelja, učenika u dobi od 15 do 18 godina, kad ova populacija, kao što je otprije poznato, gubi svaki interes za čitanje. Izgrađen na smjernicama koje je postavio EU (HGHL, 2012.), projekt nudi zaokružen, inovativan i cjelovit pristup problemu NLP čitatelja kroz svoje konačne rezultate: 1. Studija slučaja; 2. Priručnik za neodlučne, posrnule i loše čitatelje (sadrži motivacijske tekstove sa smjericama i aktivnostima za poticanje čitanja); 3. Inovativni kurikulum te 4. Digitalnu učionicu s priručnikom za nastavnike.

Projekt nudi pristup usredotočen na pojedinca, bitan za uspješno rješavanje problema čitanja ili, bolje rečeno, izbjegavajući ih u potpunosti kako bi se spriječio rastući jaz u srednjoškolskom obrazovanju.

U projektu Priručnik za neodlučne, posrnule i loše čitatelje pismenost se smatra ključnim dijelom prava svakog čovjeka na obrazovanje. Pravo na pismenost u ovome se projektu prevodi u pravo na podršku: ni jedna osoba koja ima problema s pismenošću ne smije se sama boriti s tim problemom.

Imajući na umu da su posrnuli čitatelji raznorodna skupina pa jedna jedinstvena strategija podučavanja nije primjenjiva, ovaj projekt im nudi mješavinu nastavnih strategija, primjerenih razini njihove kompetencije, na način od kojeg oni mogu imati koristi.

Cilj je prepoznati potrebe neodlučnih, posrnulih i loših čitatelja, nastojeći pri tom poboljšati njihove čitalačke sposobnosti, pomažući im u jačanju samopouzdanja i vjere u svoje mogućnosti, kao i u prevladavanju nedostatka osobne motivacije. Njihovo čitanje ometaju prepreke koje oni sami ne mogu zaobići. Za to im treba pomoć kompetentnih osoba, ponajprije pomoć stručnih nastavnika.

Kako bi se ostvarili projektni ciljevi u Priručnik je ugrađena kompilacija privlačnih tekstova koji će pobuditi zanimanje neodlučnih, posrnulih i loših čitatelja. Primarni čimbenik pri odabiru materijala usredotočen je na povećano zanimanje i uključivanje učenika u proces uspješnijeg svladavanja čitanja. Prepoznavanjem potrebe za pripremom jasnih uputa i obrazovne podrške u provedbi strategija za uspješnije čitanje, zajedno s psihološkom podrškom za boljom motivacijom i samopouzdanjem čitatelja, ponuđena kombinacija nastavnih strategija prilagođena je razini sposobnosti ovih učenika. Metakognitivnim pristupima, kojima se učenicima predstavljaju alati za razumijevanje i analizu pisanih tekstova, predlaže se implementacija aktivnosti za podizanje motivacije, praktičnog iskustva i odgovarajućih metoda. Predložene aktivnosti omogućit će učeničku interakciju, potaknuti njihovu kreativnost i, u konačnici, pomoći u prepoznavanju osnovnih koncepata motivacijskih tekstova. Kad učenici spoznaju da i sami sudjeluju u obrazovnom procesu i osjete posvećenost i samoodređenje, manje je izgledno da će odustati. Vjerojatnije je da će biti spremni nastaviti razvijati svoje vještine, čak i kad naiđu na poteškoće.

Uspješne strategije i praktičan rad na rješavanju problema s čitanjem rijetko su dio kurikuluma. Novi i inovativni kurikulum osmišljen je kao dio ovog opsežnog paketa mjera. Njime je predložen model prijelaza, s kanonskog i akademskog modela obrazovanja, na ona područja koja se odnose na adolescentsku populaciju, a posebice na neodlučne, posrnule i loše čitatelje. Poseban naglasak stavlja se na čitanje iz zadovoljstva kao preduvjeta motivacije kod potencijalno nezainteresiranih učenika.

Između ostaloga, ovaj se projekt referira i na novonastalu rastuću prazninu na razini čitateljske pismenosti, a s kojom se Europa odnedavno bori. Kao jedan od ishoda projekta, razmatra se i pitanje čitateljske pismenosti u učenika migrantskog podrijetla. Projekt se suprotstavlja općeprihvaćenoj zabludi da je loša razina pismenosti problem koji su donijeli migranti, a ne djeca rođena i odgajana u europskim zemljama. Pri tome se zaboravlja da je većina djece i odraslih osoba s lošom pismenosti rođena i odrasla u zemljama u kojima žive te da govore jezikom nastave kao materinjim. Procjena je da će do 2060. trećina stanovništva EU-a će imati barem jednog roditelja rođena izvan zemlje u kojoj žive. Čitateljska pismenost dakle, ima rastuću višejezičnu dimenziju.

Kroz predložene materijale za edukaciju nastavnika i smjernice za uspješno poticanje čitanja, namjera je ovog projekta pružiti pomoć nastavnicima srednjih škola, kao i svim zainteresiranim stranama uključenima u rad s NLP čitateljima, u usvajanju vještina potrebnih za odgovarajuću podršku ovoj učeničkoj populaciji.

Hrvatski i međunarodni partneri koji djeluju na ovom projektu tvore Savez znanja iz razloga povezanih s njihovom dugom preokupiranošću problemima pismenosti, adolescentskim čitateljima i primjenama novih tehnologija u okviru nastavnih procesa. Oni predstavljaju četiri europske zemlje: Italiju, Slovačku Republiku Češku i Hrvatsku.

Kolektivnim naporom partnera, vlada partnerskih zemalja, članova šire zajednice, roditelja i svih relevantnih dionika, projekt se usredotočio na stavljanje učinkovite strategije pismenosti u praksu. Slanjem snažne poruke u uho javnosti cilj mu je privući pozornost onih koji stvaraju obrazovne strategije i politike u zemljama sudionicama, ali i šire, na razini Europske unije.

Iskrena smo uvjerenja da će, u konačnici, materijali proizvedeni u okviru ovoga projekta pomoći svima koji sudjeluju u obrazovnim procesima, a naročito onima kojima su uistinu i namijenjeni: Neodlučnim, posrnulim i lošim čitateljima.

Jelena Crnek, prof.

voditeljica Erasmus+ H4RSP projekta

# UVOD

Priručnik za neodlučne, posrnule i loše čitatelje dio je projekta istoga naziva i nastao je uz financijsku potporu Europske komisije kroz Erasmus+ program.

Tijekom prošlog desetljeća čitateljska problematika postala je područjem povećana zanimanja u Europi i u svijetu. Europska unija prepoznala je ovaj problem već 2009., a u veljači 2011. osnovana je visoka ekspertna skupina posvećena isključivo čitanju.<sup>1</sup>

Iako je u sklopu obrazovnih sustava i pratećih mu struktura problem prepoznat, velik dio mladih ljudi završava svoje školovanje bez dostatnih vještina pismenosti pa u život kreću s deficitom koji ni u odrasloj dobi ne uspijevaju nadoknaditi. Taj propust u njihovu srednjoškolskom obrazovanju ima nepopravljive posljedice za njihovu budućnost.

Kada su rezultati PISA istraživanja iz 2009. godine objavljeni, proizveli su šok jer su pokazali da jedan od pet 15-godišnjaka još uvijek nema dovoljno razvijene vještine čitanja i pisanja. Još jedan razlog za zabrinutost jest širenje nerazmjera. Djevojke, naime, čitaju bolje i više od dječaka što opet upućuje na potrebu za promjenom sadržaja koji bi bili dostupniji dječacima kao i za promjenama u struci, tradicionalno definiranoj kao isključivo ženskoj.

Nedostatak svijesti o ovom problemu, među političarima, donositeljima odluka i ostalim pratećim društvenim strukturama dubinski je i u ostalim europskim zemljama. Potreba za akcijom više je nego žurna.

Temeljno pitanje jest: zašto je sposobnost čitanja i pisanja danas tako važna?

U suvremenu društvu zanemarujemo te dvije temeljne vještine uzimajući ih zdravo za gotovo. Zapuštena čitateljska kultura, koja je neizbježno proizvela i zapuštenu pismenost, kao da je postala tabu temom. Učenici je skrivaju od svojih profesora, djelatnici od svojih poslodavaca, roditelji od svoje djece. Svakodnevno smo svjedocima niske pismenosti naših učenika. I njima samima kao da je neugodno onoga trenutka kada shvate koliko loše čitaju.

Ipak, čitanje i pisanje postali su važnijima nego ikada prije. Pismenost omogućuje pojedincu da razvije sposobnost refleksije, kritičkog promišljanja i empatije, što dovodi do osjećaja vlastite učinkovitosti, potvrde identiteta i u konačnici njegovu potpunog sudjelovanja u društvu. Vještine čitanja i pisanja, nadalje, presudne su za roditeljstvo, pronalaženje i zadržavanje zaposlenja, za osobno sudjelovanje kao građanina, aktivnog potrošača, za upravljanje vlastitim zdravljem, zapravo za sva područja ljudske aktivnosti. Ipak, nevjerojatno visok broj Europljana (oko 20 %) nema dovoljno razvijenu pismenost kako bi ispunio te uloge te u potpunosti funkcionirao u društvu. Više od 73 milijuna odraslih osoba u EU-u trenutno imaju niske kvalifikacije, a mnogi od njih nemaju dovoljnu razinu pismenosti kako bi se nosili s dnevnim potrebama osobnoga, društvenog i gospodarskog života.

Za osobe s niskom pragom pismenosti manje je vjerojatno da će završiti školu, a više vjerojatno da će biti nezaposleni. Više je vjerojatno da će koristiti socijalne naknade, a izgledno je da će patiti i od lošega zdravlja (primjerice, češće će pušiti). Loša pismenost ne samo da otežava obrazovanje i zapošljavanje, ona onemogućuje osobne težnje i ambicije. U širem smislu,

<sup>1</sup> *An independent High Level Group of Experts on Literacy*,  
[http://ec.europa.eu/dgs/education\\_culture/repository/education/policy/school/doc/literacy-report\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/school/doc/literacy-report_en.pdf)

siromaštvo pismenosti ograničava mogućnosti pojedinaca za njegovo sudjelovanje u društvu, povećava osobno i opće siromaštvo, sprečava inovacije, smanjuje produktivnost i zadržava gospodarski rast.

Društvo u kojem živimo korjenito se promijenilo u posljednjih nekoliko desetljeća, sa značajnim posljedicama za pismenost.

Živimo u svijetu koji se brzo mijenja i u vremenu kada količina i raznovrsnost pisanih materijala raste pri čemu se od sve više ljudi očekuje da se tim materijalima koriste na nov i mnogo složeniji način. Danas je općeprihvaćeno da se naše poimanje čitanja razvija usporedno s promjenama u društvu i kulturi. Vještine čitanja potrebne prije dvadeset godina bile su uvelike drukčije nego što su danas i izvjesno je da će se mijenjati i tijekom narednih dvadeset godina. Naglasak u ciljevima obrazovanja nastavlja se preusmjeravati s puka prikupljanja i memoriranja podataka na uključivanje šireg poimanja znanja. Bilo da se radi o osobi sa strukovnim ili visokoškolskim obrazovanjem, uspjeh leži u osposobljenosti za komunikaciju, dijeljenje i korištenje informacija pri rješavanju problema, u mogućnosti prilagodbe i inovativna pristupa u promjenjivu okruženju koje postavlja nove uvjete kao i u držanju koraka s razvojem tehnologije i širenju područja primjene tehnoloških dostignuća u kreiranju novih spoznaja i povećanju ljudskih kapaciteta i produktivnosti.

Sposobnost otkrivanja, pristupa, razumijevanja i primjene svih vrsta informacija nužna je da bi se osoba mogla u potpunosti ostvariti u društvu temeljenu na znanju. Svladavanje čitateljske pismenosti nije samo temelj uspješnosti u drugim područjima u sklopu obrazovnog sustava već je i preduvjet za uspješno svladavanje izazova s kojima se učenici susreću u odrasloj dobi. Okvir uspješnoga čitateljskog opismenjavanja učenika kroz cijelo obvezno obrazovanje mora se fokusirati na ovladavanje vještinama čitateljske pismenosti koje uključuju pronalaženje, odabir, tumačenje, povezivanje i ocjenu informacija iz cijelog niza tekstova koji se odnose na situacije izvan školskih učionica.

Ipak, treba razmisliti kakvu vrstu pismenosti sutrašnje društvo treba. Našim svijetom dominira pisana riječ, bilo u knjižnom ili elektroničkom formatu. Digitalizacija je promijenila samu prirodu pismenosti. Digitalni svijet, pri rješavanju problema, od nas zahtijeva sposobnosti višega reda. Čitanje ispisa na papiru i čitanje online dijele mnoge temeljne osobine, ali čitanje online zahtijeva veću sposobnost kritičke procjene podataka u kontekstu naizgled beskrajna svemira raspoloživih opcija. Sve je veća potreba za sposobnošću izvlačenja i uporabe znanja iz sve većeg broja internetskih izvora.

Promjene u prirodi, radu i uloga medija, kao i u gospodarstvu i društvu općenito, učinili su čitanje i pisanje važnijim nego ikada dosad. Promjene u gospodarstvu imaju velik učinak na vrste poslova koji su danas dostupni novim naraštajima. Za industrijskog doba, mladi ljudi mogli su završiti školu s lošim vještinama čitanja i pisanja i još uvijek dobiti razmjerno sigurna i razmjerno dobro plaćena proizvodna radna mjesta. To doba više ne postoji. Tržište rada za niskokvalificirane radnike ubrzano se smanjuje. Postotak niskokvalificiranih poslova u EU-u očekuje smanjenje za gotovo 30 % u razdoblju do 2020. To znači da će biti 16 milijuna manje radnih mjesta na raspolaganju za one bez srednjoškolskih kvalifikacija. Čak i slabo plaćeni, nesigurni poslovi, zahtijevat će dobru razinu pismenosti.

Ako se pametan društveni rast temelji na znanju i inovacijama, ulaganje u vještine čitanja i pisanja jesu preduvjet za postizanje takva rasta. To znači da se u društvu može pridonijeti i aktivno sudjelovati samo ako se može dovoljno dobro čitati i pisati. Razina pismenosti jednoga

društva potvrđuje razinu samopoštovanja njegovih članova, njihovu interakciju s drugima, njihovo zdravlje i njihovu zapošljivost. Razina pismenosti govori o ljudskoj sposobnosti funkcioniranja u društvu, bilo kao pojedinca, aktivnoga građanina, zaposlenika ili roditelja. Djeca trebaju vještine čitanja i pisanja kako bi učila, a mladi ljudi kako bi s pomoću njih, po završenu školovanju, pronašli posao i oblikovali svoju budućnost na pozitivan način. U konačnici, razina pismenosti odgovor je na pitanje je li neko društvo spremno za budućnost.

Ostavimo li po strani materijalne aspekte, ne smijemo zaboraviti da se pismenost nalazi u središtu ljudske biti. Samo ljudi mogu čitati. U svijetu u kojem dominira pisana riječ,

biti pismen omogućuje nam da u njemu aktivno sudjelujemo. Samopouzdanje koje stječemo dobro ovladanim vještinama čitanja i pisanja nema mjerljive ekonomske vrijednosti, ali ono zasigurno potiče gospodarski i društveni uspjeh kroz težnju pojedinca da bude uspješan.



Kick-off sastanak projektnih partnera održan u Zagrebu 24. listopada 2016.



# TKO SU NEODLUČNI, POSRNVILI I LOŠI ČITATELJI

Međunarodna istraživanja, inicijative, studije slučajeva, projekti EU-a i izvješća<sup>1</sup> posvećeni ovoj problematici predlažu sličnu definiciju (engl. struggling readers) referirajući se pri tom na čitateljsku skupinu adolescenata u dobi od 12. do 18. godine koja ne ispunjava očekivanja postavljena na razini akademske pismenosti. To nikako ne znači isto što i nepismenost. Neodlučni, posrnuti i loši čitatelji u stanju su čitati, ali ne i na očekivanoj, kompleksnoj razini.

Većina njih nije razvila stabilan koncept samoodređenja kao čitatelja. Njihovo čitanje otežavaju prepreke koje ne mogu sami savladati, potrebna im je pomoć kompetentnih osoba, prvenstveno profesionalnih nastavnika. Dobar dio njih, od kojih su mnogi kao mladi uživali u čitanju, uskoro vide sebe kao ne-čitača odvojenog od pismenosti, pa tako i od većine školskih obveza i uspjeha<sup>2</sup>.

Izlaskom iz osnovne škole za adolescente nastupa radikalna smjena. Napuštajući svijet priča oni ulaze u svijet udžbenika. Za mnoge mlade to je faza u kojoj čitanje traži akademski, natjecateljski red i trenutak kada im proces čitanja više ne pričinjava zadovoljstvo. Glavni demotivirajući faktor za čitatelje ispitanike je nedostatak vremena i nedostatak interesa za čitanjem školskih materijala. Kanonsku literaturu i zadane književne tekstove mnogi učenici ne drže relevantnima za osobne interese i živote. Mogući odgovor možemo možda naći i u tvrdnji: „Većinu literature koju poučavam mladima u školama izvorno su napisali odrasli. Ona je namijenjena odraslima. Poučavam ovu literaturu ne zato što je ona sama po sebi prikladna za tinejdžere, već zato jer im u tom procesu težimo ponuditi kulturnu edukaciju“ (HLGEL, 2012).



Učenici X. gimnazije Ante Igor Šuštić, Katarina Ceković i Roko Parlov u obilasku Nacionalne knjižnice u Pragu.

## Dobar čitatelj naspram lošeg čitatelja

Aktivnost koja se definira kao “dobro čitanje” sastoji se od skupine kompleksnih, dobro razvijenih i u praksi usvojenih vještina i sposobnosti. Pressley i Afflerbach sa Sveučilišta Maryland, precizno definiraju način s pomoću kojeg dobri čitatelji aktivno i promišljeno koordiniraju te vještine. Dobri čitatelji postavljaju ciljeve. Riječi čitaju precizno i brzo istovremeno razmišljajući o njihovu značenju. Značenje lako prenose iz jedne u drugu rečenicu. Dobri čitatelji čitaju

<sup>1</sup> PIRLS, 2006.; PISA, 2009.; ADORE, 2009.; Eurydice 2011.; HLGEL, 2012.

<sup>2</sup> ADORE, sažetak 2009.

selektivno i mnogo je vjerojatnije da će svoju pozornost fokusirati na one dijelove teksta koji su najviše povezani sa zadanim ciljem. Mogu odabrati izostaviti pojedine dijelove teksta jer su već shvatili njegovu bit ili zato što za njih ti dijelovi nisu važni. Dobar čitatelj prati tekst. Ako shvati da nešto ne razumije, počinje postavljati pitanja, prepričava tekst svojim riječima ili pronalazi značenje teških riječi. Nakon čitanja, često razmišlja o pročitanome. Dobri čitatelji također sudjeluju u mentalnim funkcijama poput pamćenja, pažnje, imaginacije i obrade informacija.

Slabiji čitatelji čitaju presporo, bez prirodne lakoće. Rezultat toga jest da ne razumiju što čitaju. Često ne raspolažu potrebnim znanjem o predmetu. Mogu imati problema u pronalaženju glavne ideje u tekstu ili odgonetanju riječi. Nakon čitanja, obično ne razmišljaju o tome što su pročitali. Zbog tih poteškoća, gube povjerenje u vlastite sposobnosti. Kako im čitanje izaziva poteškoće, ne vole ga, što daje jednak učinak kao ne-čitanje pa tako ne primaju dovoljno informacija i ne poboljšavaju svoje čitalačke sposobnosti kao ni svoje opće znanje.

## Motivacija i zanimanje

Svi čitatelji nisu stvoreni jednaki, a čitatelji adolescentni zasigurno se razlikuju od svojih mladih vršnjaka. Njihova potreba za autonomijom raste dok nastoje isprobati ideje koje se formuliraju u ovoj fazi njihova odrastanja. Fraza "potraga za neovisnošću i kontrolom" adolescenata prikladno opisuje nezadovoljnog tinejdžera koji je odlučio pokazati svoju autonomiju pod svaku cijenu.

Krećući se kroz srednju školu, adolescenti usmjeravaju svoj fokus na potragu koja kombinira znanje stečeno o sebi (u ranom djetinjstvu) i ono o poimanju raspona svijeta (iz kasnije faze djetinjstva) postavljajući sebi ključno pitanje: Gdje se ja uklapam u ovaj svijet?<sup>3</sup> Njihovu žudnju za raspravama, čak i o najmanjim pitanjima treba promatrati kao sredstvo za razumijevanje detalja, proturječnosti i "nijansi sive" između pozicija i ideja. Problem je u tome što ta potreba za izazivanjem svake pretpostavke može biti iscrpljujuća za odrasle. Upravo u trenutku kada srednjoškolski nastavnici osjećaju pritisak da sa što više obaveznih informacija zatrpaju adolescente, susreću se s učenicima koji imaju razvojnu potrebu ispitivati sve. Uvid u razvojne potrebe adolescenata upućuje na poticanje odabira tekstova u učionici. S obzirom na potrebu adolescenata da pregovaraju, mudro je u izbore ugraditi tekstove koji potiču kritičku pismenost.

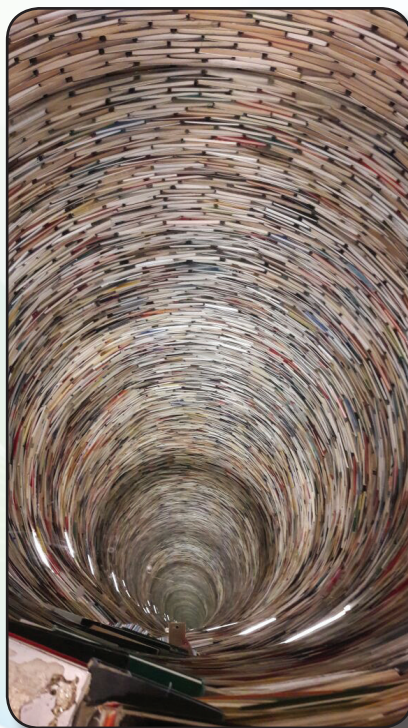
Ne podbacuju svi srednjoškolci u čitanju zbog toga što imaju nekakvih problema. Značajan broj učenika ne žele čitati iako su u potpunosti sposobni za to. Njihova motivacija i zanimanje za čitanje progresivno padaju sa svakom novom školskom godinom. Kod takvih učenika motivacija i zanimanje za čitanje igraju važnu ulogu. Motivacija se može opisati kao želja za čitanjem kad ono nije u okviru dodjele akademskog zadatka. Kod mnogih srednjoškolaca čitanje nije svakodnevna navika. Pojavile su se na ovom području inicijative koje su se koristile različitim programima utemeljenim na nagradama kako bi kod učenika potaknuli svakodnevnu naviku čitanja, no ta nastojanja propustila su definirati cilj koji je bio da čitanje postane neovisnim odabirom izvan programa. Nekoliko desetljeća istraživanja pokazalo je kako vanjske nagrade ne povećavaju unutarnju motivaciju.<sup>4</sup> Odabir samostalnog čitanja mora biti potaknut iznutra. Kako se adolescenti približavaju mladenaštvu, povećava im se količina autonomije pri određivanju kako će provoditi svoje slobodno vrijeme. I dok vanjski motivacijski programi mogu povećati čitanje tijekom trajanja programa, na formiranje cjeloživotne navike čitanja nemaju gotovo nikakav utjecaj. Razvoj autonomije vrlo je blizak konceptu unutarnje motivacije i definira

<sup>3</sup> Egan, 1997.

<sup>4</sup> Cameron i Pierce, 1994.

se kao osjećaj neovisnosti i samoupravljanja. Adolescenciju karakterizira želja za autonomijom, koja je nužna i kod učenja. Potvrđeno je da osjećaj autonomije ima važan utjecaj na akademski razvoj.<sup>5</sup> Nadalje, autonomija i unutarnja motivacija idu ruku pod ruku.<sup>6</sup> Nastavnici u srednjoj školi imaju velik utjecaj na stupanj razvoja autonomije kod učenika jer određuju u kojoj mjeri učenici mogu ostvariti izbor. Nekoliko studija pokazalo je da oni nastavnici koji pokazuju visok stupanj kontrole i koji učenicima ograničavaju odabir, imaju loš utjecaj na razvoj autonomije i unutarnje motivacije prema učenju.<sup>7</sup> Stoga se nameće da mogućnost izbora i samostalne selekcije ima važnu ulogu u razvoju samoregulatorne želje prema čitanju izvan školski zadana štiva.

Zanimanje učenika još je jedan čimbenik koji utječe na odabir čitanja. Mi kao odrasli, sigurno možemo razumjeti tu perspektivu. Na kraju krajeva, malo je vjerojatno da biste čitali ovaj Priručnik da vas tema ne zanima. Isto se može reći i za naše srednjoškolce. Kada se radi o dobrovoljnom čitanju, tema štiva jest ono što je kritično. Knjiga ili članak koji se poklapaju s interesima učenika imaju veću vjerojatnost da budu pročitani. Osim toga, zanimanje igra važnu ulogu u razumijevanju jer jače privlači čitateljevu pozornost. Zanimanje je mnogo jače povezano s pokazateljima učenja na dubljoj razini, kao što su prisjećanje glavnih ideja, reagiranje na pitanja dubljeg razumijevanja i prikaz značenja, nego s površinskim stadijem učenja koje karakteriziraju odgovori na jednostavna pitanja ili doslovno prepričavanje.<sup>8</sup> Knjiga ili članak koji bude zanimanje u učeniku imaju veću vjerojatnost da budu pročitani, i to s razumijevanjem.



Jedan od primarnih ciljeva obrazovanja i poučavanja jest upravo kod učenika stvoriti i razvijati unutarnju motivaciju prema učenju kao oblik samoostvarenja. Funkcija motivacije jest da potiče, aktivira i vodi.

### **Poteškoće NLP čitatelja**

Rađaju li se djeca s prirodnom odbojnošću prema čitanju? Ni u kojem slučaju. Mala djeca oduševljena su knjigama i vrlo se rado usredotočuju na njih. Kad i gdje se onda javlja problem? Zašto djeca gube zanimanje za knjigu? Koji je to ključni trenutak? Kada se to ljubitelj knjiga pretvara u nekoga tko je izbjegava? Naše učenike moramo uvjeriti u to da je čitanje vještina koju svi mogu usvojiti, a ne urođeni talent. Svi oni koji su uključeni u proces obrazovanja djece često sebi postavljaju sljedeće pitanje: zašto ne uče? Učenici se s čitanjem muče iz različitih

<sup>5</sup> *Deci i Ryan, 1985.*

<sup>6</sup> *Boggiano i dr., 1992.*

<sup>7</sup> *Connell i dr., 1994.; Deci i dr., 1981.*

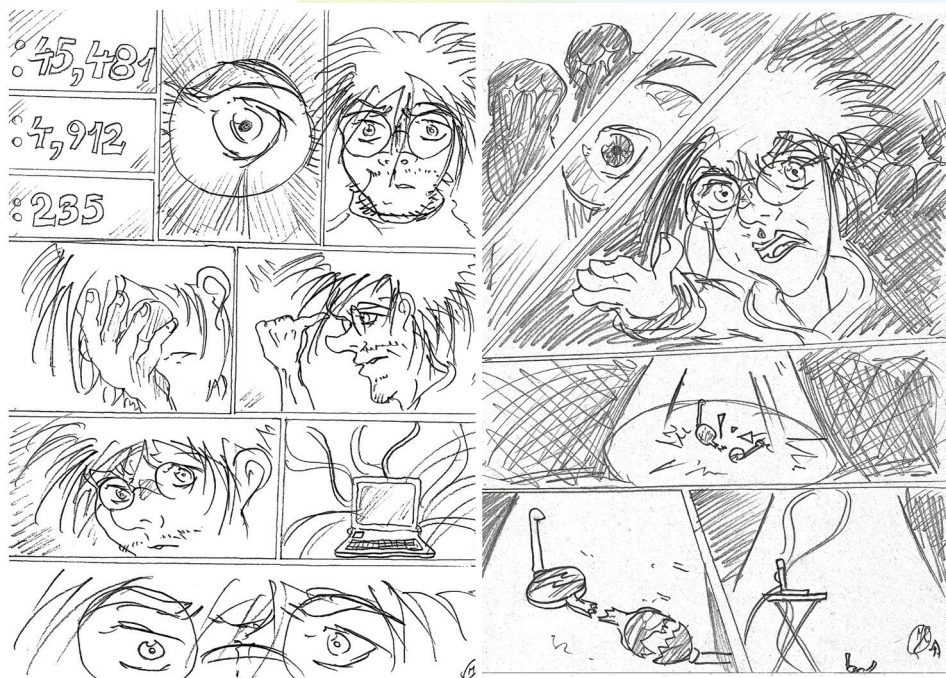
<sup>8</sup> *Wigfield i dr. 1998.*

razloga, no unatoč tome, specifično je da su intelektualne sposobnosti učenika koji se opiru čitanju prosječne do iznadprosječne.

Teškoće s kojima se NPL čitatelji suočavaju:

- nedostatak motivacije
- strah od neuspjeha
- slab i neuvjerljiv nastup
- slaba i nedovoljna motivacija
- sumnja u vlastite sposobnosti
- izostanak samoregulatornih sposobnosti
- nedostatak zanimanja za školsko štivo
- neodređen ili nedefiniran cilj obrazovnog čitanja (Zašto ili radi čega mi je to potrebno?)
- nedostatak sposobnosti primjene strategija razumijevanja kako bi se oblikovalo značenje
- interesi i potencijali prema učenju određena predmeta ne mogu se razvijati zbog problema u razumijevanju
- Prepreke su vidljive i u sljedećim područjima:
  - » dekodiranja teksta
  - » tečnog i prilagodljivog čitanja
  - » razumijevanja pročitane općeg i/ili specifičnog sadržaja
  - » kritičkoga čitanja
  - » interpretacije i evaluacije sadržaja
  - » jezika
  - » tekstualnih elemenata
  - » metakognitivnih vještina potrebnih kod čitanja i/ili učenja
  - » kritičkog pristupa čitanju i razmatranju
  - » kreiranja i uporabe komunikacijskih konteksta za buduće provođenje čitateljskih aktivnosti u krugu svojih obitelji, među vršnjacima (suradničko učenje) u školskom okruženju i u slobodno vrijeme
  - » motivacije za poboljšanje čitalačkih sposobnosti i/ili korištenja čitanja za poboljšanje učenja
  - » izgradnje čvrstog samopoimanja kao čitatelja
  - » aktiviranja i izmjene stajališta tijekom čitanja (estetsko nasuprot eferentnom čitateljskom iskustvu, Rosenblatt).

Glavna karakteristika posrnulih čitatelja jest da nisu u stanju prepoznati uzrok svojih poteškoća. Čitaju malo i pokazuju negativan stav prema čitanju. Nisu u stanju služiti se strategijom praćenja, rabe nekoliko površnih čitalačkih strategija i precjenjuju svoje vještine razumijevanja. Adolescenti koji su bili hendikepirani problemima kod čitanja, promatraju svoje stanje kroz prizmu mnogih godina školskog neuspjeha. Izostanak motivacije i nepovjerenje u vlastite sposobnosti glavna su obilježja osobnosti kod grupe učenika koje definiramo NLP čitateljima. Svoje nedostatke u čitanju prikrivaju kroz glasno isticanje činjenice da ne žele čitati. Takav nastup im onemogućava suočavanje s problemom i daljnji razvoj vještina čitanja.



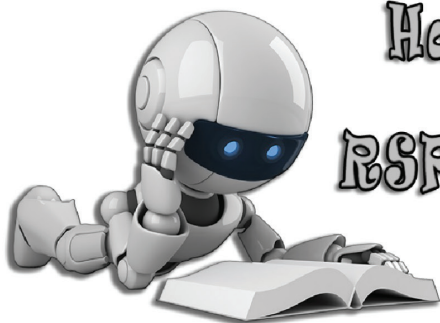
Strip nacrtao učenik 3. F razreda X. gimnazije "Ivan Supek" Jere Rinčić uz kratku priču Isaaca Asimova, Prava ljubav

# PROJEKTNA STUDIJNA SLUČAJA

*Želja nam je da rezultati našeg istraživanja  
ispune željenu svrhu i u nekim budućim istraživanjima*

X. gimnazija „Ivan Supek“  
Agencija za odgoj i obrazovanje  
Liceo Scientifico Statale Seguenza  
Gymnázium Pavla Jozefa Šafárika  
Střední škola Náhorní  
Aquilonis d.o.o.

## Studija slučaja Sveobuhvatni zajednički zaključci



## Handbook 4 RSP readers

*Priručnik za neodlučne, posnule i loše čitatelje  
(projekt br. - 2016-1-HR01-KA201-022159)*

Projekt je sufinanciran sredstvima  
programa Europske unije Erasmus+

<http://handbook4rspreaders.org/>



Funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union

Glavne komponente Studije slučaja proizlaze iz dvije aktivnosti projekta (O1.A1 & O2.A2.) koje su se odvijale od listopada 2016. do travnja 2018. godine, iz izvješća kritičke analize čitateljske pismenosti sudionika-partnera, te iz najsvremenijih spoznaja i dostignuća njihovih zemalja na tom području.

## 1. Kritička analiza problema čitalačke pismenosti u svjetlu najnovijih spoznaja

### HRVATSKA

U kontekstu obrazovanja, a u središtu zanimanja istraživanja PISA, nalazi se pismenost s naglaskom na tri ključna područja: čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost. Ciklus istraživanja PISA bio je 2015. šesti ciklus koji je po četvrti put uključio Republiku Hrvatsku, a u svojoj je studiji obuhvatio 5809 petnaestgodišnjaka. Na području čitalačke pismenosti Republika Hrvatska postigla je ispodprosječni rezultat od 487 bodova (trideset i prvo mjesto). Uspoređujući prosječne rezultate čitalačke pismenosti s rezultatima istraživanja PISA od 2009. u Hrvatskoj je primjećen trend poboljšanja prosječnih rezultata. U periodu od šest godina Hrvatska je povećala prosječni broj bodova za 11.

U istraživanju PIRLS, koje u vremenskom razdoblju od deset godina vrednuje kompetencije čitatelja, 2011. godine sudjelovala je i Hrvatska. Rezultati hrvatskih učenika značajno su bolji od rezultata postignutih u istraživanju PISA. Međutim, kad je riječ o čitanju, Hrvatska se ističe



Učenci X. gimnazije "Ivan Supek" s profesoricama Neli Mindoljević i Cvjetankom Božanić po završetku aktivnosti pilotiranja

sa samo 17 % učenika koji vole čitati, 53 % koji donekle vole čitati i 29 % onih koji ne vole čitati. Od 57 zemalja koje su bile uključene u istraživanje Hrvatska ima najveći postotak djece koja ne vole čitati.

Odnos mladih ljudi prema čitanju uglavnom određuje njihovo iskustvo čitanja koje su stekli tijekom školovanja. Nažalost, suvremena škola ne prepoznaje njihove potrebe, jer ne uzima u obzir činjenicu da oni od rane dobi odrastaju u svijetu digitalnih medija u kojima slika, a ne riječ, često sadrži osnovno značenje, pa kao takvi, "digitalni urođenici" (Prensky, 2001), na drugačiji način razmišljaju i procesuiraju informacije, pa stoga zahtijevaju nove metode poučavanja i akademsko ozračje obogaćeno digitalnim medijima.

Kako bi se posredovala i razvijala vještina čitanja svih učenika u dobi od 15 do 18 godina, u hrvatskim je školama ustanovljen korpus obaveznih književnih tekstova izabranih prema kriterijima njihove važnosti i vrijednosti u sklopu europske, svjetske i nacionalne književnosti. Taj korpus definiran je sredinom devedestih godina prošlog stoljeća i kao takav zadovoljavao je kriterij suvremenosti do kraja devedesetih. Propisani tekstovi zbog svoje kompleksnosti predstavljaju ozbiljan problem velikom broju učenika, a naročito onima koji, iz bilo kojeg razloga, ne žele čitati, čitaju nerado i bez volje, kojima čitanje predstavlja velik napor i onima koji nemaju razvijene vještine čitanja.<sup>9</sup> Prilikom analize i tumačenja tih tekstova na nastavi, od svih se učenika očekuje da te tekstove razumiju. Međutim, problem počinje već na osnovnoj razini razumijevanja, u procesu samostalnog čitanja, nakon čega se od učenika očekuje da prikupe i strukturiraju informacije o tekstu uzimajući pritom u obzir teoriju i povijest književnosti.

Vlada Republike Hrvatske usvojila je Nacionalnu strategiju za čitanje (2015. – 2020.) slijedeći naputak Ministarstva kulture Republike Hrvatske, s ciljem aktualizacije problema čitanja i uključivanja raznovrsnih čimbenika društva koji se na ovaj ili onaj način bave problemima čitanja.

Uz kraće programe izobrazbe i stručnog usavršavanja nastavnika na razini pojedinih županija, Agencija za odgoj i obrazovanje organizirala je četvrti po redu Simpozij za nastavnike i nastavnike hrvatskog jezika pod nazivom "Čitanje za školu i život", koji je bio posvećen isključivo čitanju.

Na temelju raspoloživih podataka o programima za promicanje čitanja može se zaključiti da se u Hrvatskoj nudi i primjenjuje veliki broj takvih programa. U njima sudjeluju motivirani nastavnici i učenici koji u većini slučajeva imaju dobro razvijene vještine čitanja i jaku ili vrlo izraženu motivaciju za čitanje. Nažalost, učenici koje opisujemo kao NPL čitatelje često nisu uključeni u te programe.

## SLOVAČKA

Prema studiji PISA od 2015. Slovačka je u čitateljskoj pismenosti postigla 453 boda, a prosjek zemalja OECD-a bio je 493 boda. Kao i u svim prijašnjim ciklusima, a tako i 2015. postignuća slovačkih učenika bila su ispod prosjeka zemalja OECD-a koje su sudjelovale u istraživanju. U usporedbi s 2012. godinom prosječni rezultat slovačkih učenika pao je za 10 bodova, što ne predstavlja neku značajnu promjenu. U rizičnoj skupini studije PISA iz 2015. našlo se 32.1 % učenika, što u usporedbi s ciklusom iz 2012., 28.2 %, predstavlja približan broj učenika. Ti učenici ne posjeduju čak niti najosnovnije vještine čitanja koje su potrebne za daljnje školovanje, odnosno višu naobrazbu. Većina učenika koji se nalaze u rizičnoj skupini učenici su osnovnih i srednjih strukovnih škola. Statistički gledano, broj učenika rizične skupine značajno je porastao čak i u četverogodišnjim gimnazijama, kad se usporede dva prethodna ciklusa. Postoje i velike

<sup>9</sup> Za potrebe istraživanja za njih je skovan naziv NPL čitatelji - neodlučni, posmulji i loši.



razlike u čitalačkoj pismenosti što se spolova tiče. Djevojke su i u istraživanju iz 2015. postigle bolje rezultate. U prosjeku, 27 bodova više od dječaka iz zemalja OECD-a. U Slovačkoj su djevojke postigle 36 bodova više od dječaka. U ciklusima od 2003. i 2012. razlika je približno ista, dok se u posljednjem ciklusu smanjila za 11 bodova. Gledajući kako se razlika smanjuje, možemo vidjeti da su rezultati dječaka u odnosu na djevojke sve bolji. Rezultati djevojaka pali su za 12 bodova kad se usporede s prijašnjim ciklusima.

Prema istraživanju koje je vodila inspekcija za državne škole u Slovačkoj čak 71.3 % srednjih škola nema strategije za razvoj čitalačke pismenosti, iako je sustavni rad na tekstovima prema načelima i ciljevima srednjoškolskog obrazovanja u Slovačkoj sastavni dio obrazovanja. Ista studija naglašava važnost izobrazbe nastavnika. Izobrazba koja se odnosi na čitalačku pismenost važna je za usvajanje i razumijevanje svih predmeta koji su uključeni u nacionalni kurikulum. Druga činjenica koju ta studija ističe je da su za razvoj čitalačke pismenosti nužni određeni preduvjeti, primarno knjige i knjižnica. Ipak, rezultati pokazuju da gotovo polovica škola nema odgovarajuće prostorije za knjižnicu ili da gotovo 24.09 % škola uopće nema knjižnicu.

## ITALIJA

U skladu s europskom strategijom za postizanje zadanih ciljeva do 2020. godine, talijanska je vlada odobrila reformu sistema obrazovanja kako bi se kroz obrazovanje i stručno usavršavanje nastavnika definirale ključne vještine i omogućio njihov razvoj. Nastavnici trebaju promicati važnost stjecanja i razvijanja ključnih kompetencija s ovoga područja, jer su one potrebne europskom građaninu kako bi bio spreman prihvatiti izazove kompleksnog svijeta koji ga okružuje i konstantno se mijenja. Isto tako, nastavnici bi trebali najnovijim metodama poučavanja i ocjenjivanja pokušati riješiti problem loših rezultata u matematici, prirodnim predmetima i čitalačkoj pismenosti. Liceo Scientifico "G. Seguenza" je u tom smislu proveo analizu koja je otkrila kako raste potreba za inovativnim strategijama poučavanja na području jezika, s napomenom da se prednost treba dati vještinama čitanja. Krajem 2015. Nacionalni institut za statistiku ISTAT je objavio godišnje rezultate istraživanja koje je provedeno na talijanskom stanovništvu u svezi s njihovim navikama čitanja. Istraživanjem su bili obuhvaćeni stanovnici od 6 godina naviše. 42 % njih (oko 24 milijuna ljudi), izjavilo je da su u razdoblju od 12 mjeseci prije ankete pročitali bar jednu knjigu, a da to nije bilo za potrebe škole ili posla. Uspoređujući te rezultate s rezultatima prethodne godine vidljivo je da je postotak ostao isti, a uzevši u obzir 2011. vidljiv je i pad, odnosno slabljenje navike čitanja. Rezultati istraživanja također pokazuju da 9,1 % talijanskih kućanstava uopće ne posjeduje knjige, a 64,4 % njih ima najviše do 100 knjiga.

Postojeće razlike u odnosu na zastupljenost čitatelja i čitateljica također su evidentne: obzirom na spol vidljivo je da žene uistinu čitaju više od muškaraca. Izraženo brojkama to je 48,6 % u korist žena, dok su muškarci zastupljeni s 35 %.

U dobnoj skupini od 11 do 19 godina nalazi se više od 50 % onih koji čitaju knjige, dok u starijim dobnim skupinama taj broj pada. Najveći broj čitatelja zastupljen je u dobnoj skupini od 15 do 17 godina. Škola ovdje nema presudnu ulogu. Ključni čimbenik je obitelj. Naime, 66,8 % djece, starosti od 6 do 14 godina, kojima oba roditelja čitaju knjige, također i sami čitaju, dok je 30,9 % djece koja čitaju knjige u onim obiteljima gdje roditelji ne čitaju. Čitanje knjiga manje je zastupljeno na jugu Italije, gdje zastupljenost čitatelja iznosi 28,8 % što znači da od troje ljudi tek jedna osoba pročitava barem jednu knjigu. Na Siciliji i Sardiniji postotak onih koji čitaju knjige iznosi 33,1 %, što predstavlja porast u odnosu na godinu ranije kad je zabilježeni udio iznosio

31,1 %. U velikim gradovima zastupljenost onih koji čitaju knjige iznosi 51 % za razliku od područja s manje od 2.000 stanovnika, gdje je zastupljenost istih 38,1 %. Podaci potvrđuju da čak neznatno manje od jedan, u odnosu na dva čitatelja, ima slabo razvijene vještine čitanja, te da u godini dana nije pročitao više od tri knjige.

Postotak onih koji zaista vole čitati knjige (popularno nazvani "knjiški moljci"), a koji u prosjeku pročitaju barem jednu knjigu mjesečno, iznosi 13,7 % (2014. ih je bilo 14,3 %). 8,2 % ukupnog stanovništva (4 i pol milijuna ljudi) čita, ili elektronske knjige, ili one s interneta, što znači da je 14,1 % onih koji pretražuju internet u potrazi za knjigama. Uočeno je da su čitanje knjiga i sudjelovanje u kulturnim zbivanjima međusobno povezani: među čitateljima knjiga udio onih koji se bave i nekim kulturnim ili sportskim aktivnostima i pretražuju mrežne stranice, uvijek je veći u odnosu na one koji ne čitaju knjige. Isto tako, kod onih koji čitaju knjige zabilježen je veći stupanj zadovoljstva njihovim provođenjem slobodnog vremena (71 % u odnosu na 64 % kod onih koji ne čitaju). Čitanje knjiga odražava i njihovu bolju ekonomsku situaciju, koja iznosi 56 % u odnosu na 42 % kod onih koji ne čitaju knjige.



Viša savjetnica Mirela Barbaroša-Šikić s kolegicama: Zlatka Grahovec Soldat, Gimnazija Josipa Slavenskog, Čakovec; Tatjana Ruža, Prva gimnazija, Varaždin; Vedrana Močnik i Monika Perčić, Gospodarska škola, Čakovec; Vesna Prepelić Đuričković, Srednja škola Čakovec i Željka Ivančok Varga, Srednja škola Prelog (aktivnost terenskog prikupljanja podataka)

## REPUBLIKA ČEŠKA

- U PISA testiranjima Češki učenici u pravilu postižu ispodprosječne rezultate.
- Čitalačka pismenost je bitna kako bi se razvile potrebne ključne kompetencije i postigli očekivani ishodi. Češki obrazovni okvir omogućava školama i nastavnicima da sami osmisle i razviju svoje školske obrazovne programe i metode poučavanja u pojedinim predmetima.
- Ipak, većina nastavnika radi prema starom, kronološkom modelu poučavanja književnosti – počinju od samih početaka, zadrže se dugo na klasičnoj književnosti i sporo prolaze svako pojedino razdoblje.

Češko Ministarstvo za obrazovanje drži da bi čitalačku pismenost trebali razvijati ne samo nastavnici češkoga jezika i književnosti, već bi to trebali činiti i nastavnici većine ostalih predmeta. Svi nastavnici u svrhu uspješnog podučavanja u svom predmetu trebaju koristiti raznovrsne tekstove, a učenici bi u radu na tim tekstovima trebali uspješno provoditi aktivnosti kao što su, primjerice, pronalaženje važnih izvora informacija, njihovo uspoređivanje i tumačenje, rasprave o nekom problemu, itd. Danas, na raspolaganju imamo mnoštvo različitih izvora informacija i veliku količinu raznovrsnih tekstova. Učenici bi trebali moći razvrstati informacije koje su prikupili iz raznih izvora i uspješno rabiti prikupljeni materijal, usporediti informacije, te procijeniti i razlučiti koje su od najveće važnosti. U načelu, stručnjaci se slažu da bi nastavnici trebali primijeniti jednostavan pristup kako bi učenicima približili književnost i učinili je zanimljivom. Trebali bismo im prestati zadavati da čitaju knjige stare stotinu godina, o temama koje njih ne zanimaju. Bilo bi bolje započeti s knjigama i pričama koje bi ih više zanimale, odnosno koje bi se njima sviđale, posvetiti više vremena analizi teksta i diskusiji. Kao što smo čuli od nekih nastavnika, njihovo iskustvo govori da kao nastavni material nije nužno koristiti samo knjige, naročito s učenicima koji imaju problema s čitanjem. Kao materijal za analizu i diskusiju mogu se koristiti filmovi, članci s interneta, čak i kompjutorske igrice. Može se raditi i na taj način, što će također dati rezultate. Najvažnija stvar koje nastavnik mora biti svjestan je da je prije svega potrebna snažna volja da se nešto promijeni.

Isto tako, mi ne bismo stalno trebali prisiljavati učenike da čitaju više. Umjesto toga trebali bismo ih poučiti kako uživati u čitanju, a dalje će se sami snaći i pronaći svoj put. Škole bi trebalo shvaćati kao mjesto sastanka na kojem se učenik upoznaje s književnošću, gdje se nude raznovrsni zanimljivi tekstovi koji će poslužiti kao polazna točka za diskusiju i koja će poticati razmjenu iskustava i mišljenja.

## **2. O1. A1 Istraživanje o razvijenosti vještina čitanja kod srednjoškolske dobne skupine od 15 do 18 godine u četiri partnerske zemlje**

Na početku dvogodišnjega projekta sudionici partnerskih zemalja proveli su kvalitativno istraživanje utemeljeno na podacima prikupljenim uz pomoć GoogleDocs alata. Provedena je i obrađena anketa o navikama čitanja. Anketu je ispunilo 8248 učenika srednjih škola u 4 partnerske zemlje - Italiji, Republici Češkoj, Slovačkoj i Hrvatskoj.

Anketom, koja se fokusirala primarno na NPL čitatelje, prikupljeni su podaci o navikama čitanja srednjoškolske populacije starosne dobi od 15 do 18 godina. Odgovori ispitanika, između ostalih, sadrže vrijedne podatke o:

- aktualnom stanju razvijenosti vještina čitanja kod ciljane populacije
- vremenu koje učenici posvećuju čitanju
- vrstama književnosti koju čitaju prema osobnom izboru
- razlozima zašto ne čitaju više
- ulaznim točkama za čitanje (elektronske knjige, časopisi, printana izdanja...)
- odnosu prema obaveznim i kanonskim tekstovima
- motiviranosti za čitanje
- vlastitoj slici o sebi kao (ne)čitatelju - samovrednovanje čitateljske pismenosti.

Ciljevi ovog istraživanja bio je usmjeren na:

- bolje razumijevanje fenomena slabo razvijene čitalačke pismenosti i NLP čitatelja kako bi se prateći problemi mogli uspješnije rješavati
- analizu problema koji se odnose na čitalačke vještine NPL čitatelja
- formiranje smjernica za daljnji razvoj i osnaživanje vještina čitanja kod učenika NLP skupine.

## Istaknuti dijelovi provedenoga istraživanja u pojedinačnim partnerskim zemljama

### HRVATSKA

U Republici Hrvatskoj se Anкета o navikama čitanja provela u 73 gimnazije i obuhvatila je 5331 ispitanika, od toga 43 % djevojaka i 57 % mladića. Uzorak je bio relativno homogen i obuhvatio je nekoliko dobnih skupina čitatelja u dobi od: 15 godina - 27.9 %, 16 godina - 24.8 %, 17 godina – 23 %, a 24.3 % činili su oni dobne skupine od 18 godina. Na temelju analize dobivenih podataka može se vidjeti da učenici u dobi od 16 i 17 godina u čitanju uživaju više od onih učenika dobi 15 i 18 godina. Takav se rezultat može objasniti pristupom koji pretpostavlja da 15 godišnjaci tog trenutka prolaze kroz intenzivno razvojno razdoblje dok se ponovo buđenje interesa za čitanje u dobi od 18 godina može povezati sa školskim obvezama i odlukama za daljnje školovanje. Prikupljeni podaci o vrsti neobaveznih tekstova koje učenici biraju za čitanje, uz one koji predstavljaju obavezne školske naslove, pokazuju da oni najčešće biraju tiskane knjige - 28.7 %, ili čitaju na mrežnim stranicama - 28.3 %, a najrjeđe biraju elektronske knjige. U anketi je postavljeno i izravno pitanje povezano s većom motivacijom za čitanje. Učenici su odgovorili da bi više čitali kada bi: 1. knjige bile zanimljivije; 2. bilo manje školskih obaveza. U anketi je bilo postavljeno i pitanje o razlozima zašto ne čitaju više. Kao glavni razlog učenici su naveli da imaju osjećaj da čitaju sporo, odnosno da čitanje doživljavaju kao dugotrajan proces tijekom kojega često osjećaju manjak samopouzdanja. Nedostatak vremena učenici su naveli kao najmanje važan razlog za nečitanje.

### SLOVAČKA

Od 1.808 učenika srednjih škola u Slovačkoj većina mladića koji su sudjelovali u anketi bili su osamnaestogodišnjaci – 41 %, slijedili su učenici od 17 godina - 27 %. Na pretposljednem mjestu bili su učenici u dobi od 16 godina (20 %), a posljednje mjesto zauzeli su petnaestogodišnjaci, s 12 %. Važan kriterij pri zastupljenosti ispitanika prema kojem su se vrednovali dobiveni podaci bio je spol. 48 % ispitanika bile su djevojke, a muški spol bio je zastupljen s 52 % ispitanika. Rezultati istraživanja pokazuju pozitivan odnos prema temi: koliko često učenici čitaju i vole li čitati. Općenito govoreći, ispitanici čitanje smatraju vrlo važnim bez obzira na dob i spol. Kad smo usporedili razlike u odnosu na spol, došli smo do jedne vrlo važne činjenice: mnogo više djevojaka nego dječaka izjavilo je da vole čitati. U usporedbi s dječacima veća je vjerojatnost da će one biti te koje čitaju s užitkom i da će čitati više, što često može dovesti do uvjerenja da su dječaci manje načiniti ili da su nezainteresirani za čitanje. Oni će pak prije izjaviti da je to samo stvar njihove osobne odluke i da više vole slobodno izabrati ono što će čitati, koliko će čitati i vrijeme kada će čitati. Naravno, postoje i ispitanici koji uopće ne čitaju.

## ITALIJA

U anketi je sudjelovalo 720 učenika škole Liceo Seguenza, a zastupljenost ispitanika prema starosnoj dobi bila je sljedeća: 40 % njih bili su stari 15 godina, 26 % su činili šesnaestogodišnjaci, onih od 17 godina bilo je 20 %, a 14 % njih bili su stari 18 godina. Obzirom na spol vidljivo je da je veća zastupljenost djevojaka s 58 %, u odnosu na 42 % dječaka.

Iz podataka prikupljenih na određenom uzorku jasno proizlazi da talijanski ispitanici imaju jasno izgrađen stav prema čitanju: većina njih smatra čitanje sporednom aktivnosti koja se provodi u slobodno vrijeme. Oni čitanje u prvom redu doživljavaju kao nešto čime popunjavaju neko određeno vrijeme u tjednu.

Isto tako, oni kažu da shvaćaju da je važno puno čitati, ali u isto vrijeme čitanje smatraju manje važnom aktivnošću i poklanjaju joj malo vremena.

## REPUBLIKA ČEŠKA

U anketi je sudjelovalo 389 učenika škole Střední škola Náhorní, od kojih je većina njih od 18 godina bila zastupljena s 43 %, a 25 % činili su oni stari 17 godina . Na predzadnjem mjestu bili su učenici dobi od 16 godina zastupljeni s 20 % i na zadnjem mjestu s 12 % bili su petnaestogodišnjaci.

Rezultati su potvrdili neke začuđujuće podatke. Ljudi vjeruju da mladi danas ne čitaju puno, što je u suprotnosti s našim rezultatima koji izražavaju njihov pozitivan odnos prema čitanju. Također bi se očekivao pad popularnosti tiskanih knjiga zbog sve veće popularnosti digitalnih medija. Međutim, to nije tako. Zanimljiva je činjenica da uporedo sa starenjem istovremeno raste i količina vremena koje se posvećuje čitanju. Za taj su trend mogući razni razlozi: kako stare, mladi ljudi moraju provesti više vremena učeći, dakle čitajući više. Također, oni postaju zainteresiraniji za svijet koji ih okružuje, naročito čitajući članke na internetu. Ili, možda jednostavno, kako odrastaju tako im se počinje sviđati razna literatura i čitanje knjiga.

### 3. O2. A2. – Terensko prikupljanje podataka

2007. i 2008. godine članovi nacionalnih projektnih timova pojedinačno su posjetili ukupno 21 školu na užim područjima partnerskih zemalja. Tijekom svojih posjeta razgovarali su s kolegama sustručnjacima i njihovim učenicima kako bi ustanovili koji su to čimbenici koji ograničavaju i otežavaju njihov rad i napredak, ili im u njemu pomažu, kad su u pitanju slabo razvijene vještine čitanja.

Škole koje su dale svoj doprinos provođenju ove aktivnosti su:

#### HRVATSKA

- Druga gimnazija, Split
- Prva gimnazija, Varaždin
- Gimnazija Josip Slavenski, Čakovec

- Gimnazija Čakovec, Čakovec
- Ekonomska škola Čakovec , Čakovec
- Gimnazija Vladimir Prelog, Zagreb
- Gimnazija Sesvete, Sesvete
- Prva gimnazija, Zagreb



prof. Boris Škifić s učenicima 2. gimnazije u Splitu

## ITALIJA

- Istituto professionale per il commercio “Merendino”, Capo d’Orlando
- Istituto professionale per i servizi commerciali, Naso
- Liceo Scientifico “Archimede”, Messina
- Istituto Superiore “Emilio Ainis”, Messina
- Istituto Tecnico Industriale “Torricelli”, S. Agata di Militello

## SLOVAČKA

- Stredná zdravotnícka škola, Rožňava
- Obchodná akadémia, Rožňava
- Základná škola, Rožňava
- Gymnázium –Sobrance, Sobrance
- P. J. Šafárik Gimnázium, Rožňava

## REPUBLIKA ČEŠKA

- Gymnázium Františka Křižíka, Plzeň
- Hotelová škola, Plzeň
- Gymnázium Jana Keplera, Hradčany

## ZAKLJUČCI

Na temelju analize podataka koje su prikupili članovi nacionalnih projektnih timova, ovdje navodimo sljedeće:

### Zapažanja i zaključci koje su iznijeli nastavnici:

- Broj učenika s problemima čitanja po razredu: većina nastavnika izvijestila je da u razredu ima više od 50 % takvih učenika. Tek nekoliko njih izjavilo je da u razredu takvih učenika ima samo 20 %.
- Uža i šira okolina često podrazumijeva da je čitanje, odnosno nečitanje, vlastiti problem učenika te da su oni sami za to odgovorni jer su tu vještinu trebali ovladati još u osnovnoj školi. Naime, podrazumijeva se da poučavanje i učenje materinjeg jezika istovremeno podrazumijeva i poučavanje i usvajanje vještina čitanja.
- Nastavnici su opisali postojeće kurikulume u svojim zemljama kao dokumente koji podrazumijevaju kako svi učenici posjeduju dobre sposobnosti i dobro razvijene vještine čitanja.
- Nastavnici su naglasili da postojeći kurikulumi ne sadrže i ne opisuju strategije za rad s učenicima koji imaju poteškoće pri čitanju, niti što se tiče metodologije, niti sadržaja. Također ni obavezni, propisani sadržaji, nisu prilagođeni njihovim potrebama.
- Uz popis književnih naslova nema uputa o tome kako se pozabaviti tim problemom, a ne postoje niti smjernice koje bi nastavniku omogućile da osmisli konkretne sadržaje i prilagodi ih takvim učenicima.
- Zahtijeva se dubinska analiza i tumačenje velikoga broja kanonskih tekstova, što podrazumijeva visoku razinu vokabulara i poznavanje koncepata koji se odnose na područja teorije i povijesti književnosti i izraženu učeničku zainteresiranost za čitanje.
- Premalo pažnje posvećuje se, ne samo tome što učenike zanima, nego i njihovim potrebama i mogućnostima.
- Sam proces čitanja teksta propisanog kurikulumom nije vremenski razrađen, pa je nastavniku prepušteno da sam procijeni koliko će čitanje teksta trajati, te da napravi uvod u temu, s čime redovito počinju razgovori o tekstu.
- Prilikom čitanja obaveznih tekstova propisanih kurikulumom, broj stranica ima značajan utjecaj na učeničku motiviranost za čitanje.
- Nastavnici su mišljenja da treba mijenjati popis tekstova, naglašavajući pri tom značaj nastavničke autonomije i njegove odgovornosti u formiranju i razvijanju učenika-čitatelja.
- Najozbiljniji problem s kojim se nastavnici suočavaju, njihova je osobna nedovoljna

motiviranost, uz nedovoljnu motiviranost učenika. Nastavnici moraju potrošiti dosta vremena kako bi zadovoljili uvjete zadane nacionalnim kurikulumom, pa im stoga nedostaje vremena za razvijanje vještina koje su im potrebne.

- Neki nastavnici osuvremenuju tekst ili dijelove teksta propisanog kurikulumom te aktualiziraju teme, odnose, probleme i donose moguća rješenja.
- Čitateljsko iskustvo učenika i poznavanje konkretnog teksta nastavniku daje priliku da se tijekom nastavnog procesa više pozabavi metodama podučavanja.
- Neki nastavnici potiču učenike da čitaju naglas.
- Oni također drže da bi čitatelji NPL skupine uvijek trebali raditi u manjim grupama.
- Neki su nastavnici na temelju svoga radnog iskustva i stručnoga usavršavanja, u vezi ove teme, pronašli rješenja u uvođenju kratkih književnih formi suvremene tematike. To im omogućuje da zajedno s učenicima na satu pročitaju čitav tekst i potaknu učenike da raspravljaju o problemima svijeta koji ih okružuje.
- Izbor tema i književnih vrsta izrazito je važan u smislu motivacije i razvijanja želje za čitanjem. Učenicima je omogućeno da se pozabave temom koja ih zanima, potičući tako i ostale učenike na istraživanje.
- Učenici izražavaju veće zadovoljstvo kad čitaju one tekstove koje su na početku školske godine sami izabrali. Takve tekstove tada čitaju gotovo svi učenici u razredu. Svi žele dati svoj komentar, izraziti svoje mišljenje i dojmove o onome što su pročitali.
- Neki nastavnici ocjenjuju svoje učenike tako da tijekom dužeg vremenskog razdoblja zapisuju bilješke o njihovim aktivnostima za vrijeme sudjelovanja u razgovoru/diskusiji (formativno ocjenjivanje).
- Jedan od mogućih načina poticanja je vršnjački utjecaj, a do njega dolazi u međusobnom odnosu učenika s razvijenim vještinama čitanja i učenika iz skupine NPL čitatelja.
- Većina nastavnika rijetko ili gotovo nikada ne primjenjuje najnovije motivacijske metode. Inicijative se javljaju sporadično i prepuštene su volji nastavnika kao i njihovoj želji da pomognu učenicima. Spoznaje takvih podataka su alarmantne.
- Za jedan od glavnih uzroka otpora prema čitanju nastavnici drže način na koji su se učenici u djetinjstvu upoznali s književnošću. Naročito se to odnosi na one učenike kojima roditelji nisu pružili priliku i omogućili im da čitaju i razviju svoj odnos prema čitanju.
- Jedan od najozbiljnijih problema kod učenika je nesposobnost glasnog razmišljanja o tekstu koji su upravo pročitali. Posljedica toga je da ne razumiju ono što su pročitali jer nisu sposobni shvatiti što je suština teksta. Oni ne znaju kako u tekstu (po)tražiti i naći traženi podatak.
- Nastavnici ističu važnost zabavnih aktivnosti i iznad svega ističu koliko je važno da nastavnik prepozna što učenike zanima.
- Sljedeći čimbenik koji treba uzeti u obzir je sposobnost koncentracije učenika i njihova želja da čitanju posvete dio svoga slobodnog vremena.
- Od velike pomoći bilo bi kad bi nastavnik mogao prepoznati jesu li njegovi učenici skloniji sadržajima koji zahtijevaju intelektualni napor ili onima koji uključuju veću emotivnu



angažiranost.

- Kad se radi o NPL čitateljima svi nastavnici ističu da književni žanrovi, poput spekulativne fikcije ili detektivskih priča bolje potiču ove učenike na čitanje.
- Neki nastavnici pokušavaju probuditi želju za čitanjem kod svojih učenika tako da im u zadatak daju izvršavanje nekih nestandardnih aktivnosti.
- Čitatelji skupine NPL vole se poistovjetiti s likovima romana i proživljavati njihove emocije ili njihov unutrašnji razvoj. Ta činjenica im pruža priliku da svoje čitateljsko iskustvo povežu s potencijalima s područjima kreativnog izražavanja.
- Većina nastavnika slaže se da djevojke preferiraju emotivne sadržaje više od dječaka, koji zahtijevaju propitivanje. One su obično sklonije pričama koje se bave emocijama, dok dječaci općenito biraju detektivske ili pustolovne priče, kao i priče o suvremenim problemima.
- Kako količina materijala za čitanje utječe na njihovu želju da čitaju izvan nastave? Nekoliko nastavnika je izjavilo da su učenici više motivirani ako su direktno uključeni u biranje tekstova koji će se čitati. Iz toga proizlazi da bi nastavnik i učenici zajedno trebali sastavljati izbore tekstova.
- Neki nastavnici su u izvješću napisali da se učenici iz skupine NPL boje čitati pred ostalim učenicima.
- Može li spol nastavnika utjecati na želju za čitanjem? Većina nastavnika ispitanika bile su žene, a one su mišljenja da spol ne utječe na motiviranost učenika za čitanjem.
- Mogu li ilustracije, igre i sličan materijal pojačati želju za čitanjem? Većina nastavnika vjeruje da crteži i slike bude znatizelju kod učenika i privlače njihovu pažnju, a igranje igara doprinosi svladavanju otpora prema čitanju.
- Nastavnici su primijetili da učenici još uvijek više vole tiskane knjige od e-knjiga.
- Ekonomske, društvene i obiteljske prilike imaju ozbiljan utjecaj na učeničko čitanje.
- Učenici siromašnijeg porijekla slabije su razvijenih vještina za čitanje s razumijevanjem.

### **Zapažanja i zaključci koje su iznijeli učenici:**

- Kad se učenike pitalo što utječe na činjenicu da ne čitaju, većina njih izjavila je da ne voli čitati ili da čitanje smatraju beskorisnim, stresnim i dosadnim. Više vole gledati filmove, čak i onda kad se bave školskim temama.
- U suprotnosti s prijašnjom izjavom, svi oni, naglasili su značaj čitanja i jasno definirali da ih na čitanje potiču suvremenoznanstvene spoznaje, svijest o društvenim problemima, mašta.
- Nekima je razlog za nečitanje izvan škole činjenica da im na čitanje odlazi dobar dio njihova slobodnog vremena.
- Drugi su pak izjavili da je razlog nečitanju slaba koncentracija, lijenost ili bavljenje nekim drugim stvarima (sviranje nekog instrumenta, sportovi).
- Svi su se složili da ne vole čitati većinu onih knjiga koje su propisane kurikulumom. Više

vole čitati knjige prema vlastitom izboru.

- Učenici su naglasili kako je s čitanjem važno započeti u predškolskoj dobi kada bitnu ulogu u tom procesu ulogu imaju roditelji ili članovi obitelji.
- Neki učenici nemaju iz djetinjstva iskustvo čitanja priča.
- Često čitaju bez razumijevanja, jer su zadane sadržaje moraju pročitati zbog obveze. Tada često primjenjuju vještinu preuzimanja sadržaja s interneta.
- Grupa učenika istaknula je da broj stranica prestaje biti problem ako je zaplet zanimljiv.
- Kad se radi o e-knjizi, većina učenika izjasnila se u korist tiskane knjige. E-knjiga jednostavno djeluje dosadno (kad je se nosi unaokolo). S druge pak strane, tiskane knjige ih osvajaju šarenilom boja i (ili) zanimljivim dizajnom.
- Primijetili su sve veći utjecaj digitalnih alata na njihovu motiviranost za čitanje i razumijevanje sadržaja.
- Naglašavaju da je kod izbora tekstova izrazito važno procijeniti hoće li djeca i mladi ljudi razumijeti ono što čitaju, zatim, koliko je tema o kojoj čitaju korisna za njihov svakodnevni život te da odnos nastavnika prema njihovom čitanju, ako im daje mogućnost za napredak, igra važnu ulogu.
- Oni koji ne vole čitati naglašavaju da količina materijala ima veze s razumijevanjem tog materijala.
- Opisujući dužinu materijala za čitanje, oni naglašavaju važnost organizacije teksta. Više manjih i kraćih dijelova ili poglavlja, pomaže im pri snalaženju i usredotočenosti na sam tekst.
- Napravili su kontrastivnu analizu odnosa dužine materijala za čitanje i stupnja zainteresiranosti za sadržaj koji se čita do momenta kad dužina teksta prestaje biti važna.
- Većina učenika misli da količina materijala za čitanje ne utječu na njihovu volju za čitanjem kada se radi o čitanju izvan nastave. Broj stranica nije više toliko presudan. Romani su, u tom smislu, njihova omiljena književna forma.
- Svi su se složili da dostupnost tema i žanrova utječe na njihovu motiviranost, i to, kada im nastavnik ponudi raznolike tekstove od kojih oni mogu izabrati što će čitati.
- Obzirom na vrijeme kad su počeli njihovi problemi s čitanjem, učenici navode 5. razred osnovne škole.
- Sviđa im se naziv "bistrog čitatelja" pod kojim podrazumijevaju da nije dovoljno razmišljati samo o konkretnom tekstu o kojem razgovaraju, već i o kontekstu; nečemu što se ne nalazi unutar samog teksta.
- Neki još nisu otkrili omiljeni žanr, ali mnogi ističu da vole kriminalističke priče i spekulativnu fikciju.
- Istaknuli su značaj kritičkog razmišljanja tijekom čitanja, naročito onoga koje se odnosi na suvremene medije.
- Naglasili su da je čitanje promijenilo njihov pogled na svijet kao i kut gledanja na pojedine teme o kojima su već imali izgrađen osobni stav.

- Navodeći čimbenike koji utječu na njihovu motiviranost za čitanje, spomenuli su i tabu teme.
- Mišljenja su da je moguće da sloboda izbora teme i žanra utječe na njihovu volju da čitaju. Kažu da nikad ne bi čitali ukoliko im nastavnik ne bi dozvolio da sudjeluju u izboru teksta.
- Neki učenici se plaše čitati naglas pred strogim nastavnicima, dok neki nemaju ništa protiv.
- Mišljenja su postoje ljudi koji jednostavno ne vole čitati zbog svoje prirode.
- Također, drže da na njihovo čitanje uvelike utječe pristup njihova nastavnika.
- Učenici za svoj otpor prema čitanju okrivljuju svoje vršnjake govoreći da nitko oko njih ne čita. Zbog toga niti oni u čitanju ne vide nikakvog smisla.
- Teško im je pronaći bilo kakav smisao čitanja. Većina njih kaže da čitaju zato što to moraju za školu.
- Veći dio učenika kaže da se u knjižnicama osjećaju izgubljeno jer nisu sposobni odabrati knjigu koja bi im se možda svidjela. Zbunjenost koju učenici osjećaju, stvara neku vrstu straha od javnih knjižnica, mjesta koja oni radije izbjegavaju posjetiti. Zbog toga očekuju od knjižničara da im pomogne i nešto im preporuči. Ipak, bili bi još sretniji da im neke naslove preporuče njihovi prijatelji, kojima u tom smislu više vjeruju.
- Učenici drže da su svrha čitanja i čimbenici koji utječu na njihovo čitanje u prvom redu povezani sa školom i ocjenama.
- Naglašavaju da je čitanje aktivnost koja se odvija u samoći, a oni vole biti okruženi drugim ljudima.
- Kao izvore koji najviše potiču njihovu volju za čitanjem, učenici su naveli film, stripove i ilustracije.

### **Za rad s učenicima koji pripadaju skupini NPL čitatelja nastavnici predlažu sljedeće:**

- Na početku prvoga razreda srednje škole provjeriti vještine čitanja, ispitati koliko su učenici motivirani za čitanje i koliko volje imaju za čitanje (razgovor, anketa, itd.).
- Uvijek krenuti od učeničkih interesa i onoga što ih zanima. Uvažiti njihovo mišljenje i potaknuti ih da sami predlože aktivnosti koje drže poticajnim za čitanje.
- Prikupiti podatke o tome što zanima učenike, što im se sviđa i što žele čitati.
- Ponuditi širok izbor tekstova izvan kurikulumu i pružiti pomoć pri izboru tekstova.
- Ponuditi suvremene tekstove kao početni poticaj i motivaciju za čitanje obaveznih tekstova.
- Razgovarati s učenicima o teškoćama s kojima se susreću dok čitaju i što je više moguće primjenjivati individualan pristup.
- Obrađivati kraće tekstove raznih vrsta i suvremene tematike.
- Obzirom na potrebu adolescenata da pregovaraju, mudro je u izbor tekstova ugraditi one koji razvijaju i njeguju kritičku pismenost.
- U procesu podučavanja stvarati korelacije, odnosno međusobno povezivati dodatni

materijal (video, film, itd.) s onim što se čita.

- Uvesti više aktivnosti koje za cilj imaju podizanje svijesti o čitanju i njegovoj važnosti u obrazovanju i životu.
- Bilježiti aktivnosti i poteškoće koje ometaju učenike u čitanju.
- Promatrati i poticati razvoj i napredak učenika.
- Kontinuirano davati učenicima povratnu informaciju o njihovu napredovanju u skladu s planom aktivnosti koje su prilagođene pojedincima.
- Usredotočiti se na samopromatranje, pripremati, usmjeravati i voditi učenike prema samovrednovanju.
- Testovi mogu poslužiti kao primjeri za pripremu pitanja za provjeru čitanja s razumijevanjem.
- Koristiti maštu i kreativnost u pripremi tekstove za čitanje.
- Prilagoditi tekstove zadane nacionalnim kurikulumom potrebama učenika i onome što njih zanima.
- Organizirati čitateljske radionice.
- Uključiti osobe koje predstavljaju uzor učenicima, kad je čitanje u pitanju (nastavnici, roditelji, javne osobe, njihove kolege iz razreda).
- Poticati čitanje naglas.
- Sami učenici mogu uspješno obaviti posao u podizanju ljestvice kriterija za čitanje, kroz suradničko ili vršnjačko učenje.
- Organizirati rad u manjim skupinama (4-5).
- Nuditi neformalne oblike rada na tekstovima. Primjerice, stripove, likovne i kinetičke aktivnosti.
- Nastavne sate organizirati izvan učionice, čak i izvan škole.
- Osvježiti školske knjižnice naslovima usmjerenim na NPL čitatelje.
- Uključiti učenike u rad knjižnica prilikom nabavke literature.
- Imati na umu da je ključno predstaviti knjigu na atraktivan način. Adolescenti neće raditi nešto što nije "fora".
- Primjenjivati razne inovativne metode kad god je to moguće. Primjerice, Five Evidence-Based Interventions se pokazala učinkovitom.
- Pomoći učeniku da stvori vlastitu sliku o sebi.
- Pomicati granice, rušiti zablude i predrasude, premostiti prepreke – društvene, kulturološke, ekonomske (primjerice, predrasude o učenicima migrantima).
- Povećati razmjenu stručnih znanja, vještina i informacija.
- Razviti usku suradnju s roditeljima kao osobama koje mogu pozitivno djelovati i utjecati na to da učenici čitaju u slobodno vrijeme.

## Na razini škole

1. Širite svijest o učenicima s problemima čitanja (NPL).
2. Vještine čitanja nisu isključiva zadaća nastavnika materinjeg jezika. Ostala predmetna područja također toga moraju biti svjesna. Osvijestite ovu činjenicu kod drugih nastavnika.
3. Razvijajte suradnju s ostalim nastavnicima kako bi učenicima skupine NPL pružili bolju podršku. Čak i male grupe nastavnika mogu uspješno osmisliti i provesti program za promicanje čitanja ako imaju uvjerljiv, solidan koncept i podršku ravnatelja. Potičite i ostale nastavnike da se priključe.
4. Nastavnici moraju dobiti podršku odgovarajućih stručnih službi, koje im trebaju pružiti pomoć u njihovom radu s NLP čitateljima – školski psiholozi, pedagozi i socijalni radnici.
5. Uključite više učenika u aktivnosti koje se provode u školi (izvannastavne aktivnosti, npr. novinarska grupa, čitateljska grupa, javni kulturni događaji u školi i sl.).
6. Knjižnice trebaju organizirati razna kulturno-obrazovna događanja.
7. Knjižnice trebaju uvažiti učeničke želje i savjetovati se s njima kod odabira za njih zanimljive literature.
8. Nastavnicima treba ponuditi stručno usavršavanje vezano za ovo područje.
9. Nastavnici trebaju biti svjesni specifičnih zahtjeva i potreba NLP čitatelja što se sadržaja tiče, a ujedno moraju znati podučavati i potrebne vještine.

## Opći zaključci

Temeljem usporedbe nacionalnih kurikulumima, uzevši u obzir rezultate aktivnosti koje su se provodile u okviru Projekta, kao i na temelju izvješća projektnih partnera, donijeli smo sljedeće zaključke o uzrocima koji najviše utječu na poteškoće neodlučnih, posrnulih i loših čitatelja:

- Na učenike adolescentske dobi koji imaju poteškoće u čitanju gleda se kao na one čitatelje koji ne posjeduju osnovne vještine čitanja, niti su za njega motivirani. Etiketa koju im pripisujemo, prejednostavna je i ne vodi učinkovitom rješavanju problema.
- Tradicionalni obrazovni pristupi i selektivni obrazovni sustavi, utemeljeni na preskriptivnim kurikulumima, strogo propisuju predmete i metode poučavanja. Za njihove poteškoće to predstavlja otegotnu okolnost.
- Sustavi obrazovanja i obrazovne vrijednosti usmjerene su na postignuća. Loši čitatelji imaju bolje mogućnosti u sustavima koji su usmjereni na davanje podrške.
- Kod podučavanja čitateljskih kompetencija, postojeći kurikulumi se gotovo isključivo svode na kanonsku književnost i odgovarajuće popratne materijale za podučavanje.
- Tradicionalno poučavanje temelji se na kronološkim ciklusima, a u centar nastavnog procesa i poučavanja stavlja nastavnika.
- Izbor nastavnog materijala i metoda, realizacija nastave i završni ispiti, proizlaze i vraćaju se na unaprijed određene definicije obrazovnih ciljeva.
- Glavni cilj prijenosa znanja zahtijeva usvojenost određenih sadržaja (učenje s naglaskom

na sadržaje utvrđene kurikulumom). Taj model stavlja naglasak na sadržaje i zahtijeva njihovo usvajanje, za razliku od modela koji se bazira na postignućima učenika, tj. razvoju kompetencija potrebnih za primijenu određenih znanja i vještina.

- Podučavanje se svodi na tumačenje sadržaja specifičnog za pojedini predmet (učenje sadržaja / poznavanje sadržaja, umjesto učenje zbog / u svrhu primijene stečenoga znanja). Takav način podučavanja usklađen je s izvanjski definiranim ciljevima i ocjenjivanjem.
- Analiza sposobnosti NPL čitatelja, njihovih jačih ili slabijih strana, dolazi tek na kraju, kad je nastavni ciklus već završen, a tada je za učenike s poteškoćama u čitanju već prekasno.
- Periodički testovi pojedinih cjelina ili djelova gradiva, ocjenjuju pojedinačna postignuća s obzirom na prethodno zadane ciljeve, što vodi rangiranju učenika primjenom sumativnog ocjenjivanja.



- Podrška u nastavnom procesu nije kontinuirano prisutna. Neuspjeh se ne prevenira, već se samo reagira kad do njega već dođe.
- Raspon i održivost, čak i dobre prakse, pate od nedostatka vremena.
- Nema kontinuiranoga i sustavnog stručnog usavršavanja u vezi vještina potrebnih za podršku NPL čitatelja. Nastavnici nisu dovoljno stručno osposobljeni kako bi znali prepoznati ovaj problem. Prepušteni su vlastitoj procjeni ovih učenika i njihovih čitalačkih problema.
- Izostanak specifičnih dopunskih programa namijenjenih ovakvim učenicima.
- Postojeći materijali za podučavanje vještina čitanja nisu oslobođeni obrazovnog i kulturološkog konteksta. Njihov je odabir čvrsto skopčan s nacionalnim kurikulumom i nacionalnim završnim ispitima.
- Tekstovi koji se unutar postojećih kurikuluma nude nisu suvremeni. Za učenike 21. stoljeća oni su zastarjeli i stoga dosadni.
- Specifične poteškoće u učenju, uzrokovane problemima u razvoju često se povezuju uz ovu skupinu učenika. Dijagnoze poput disleksije, disgrafije, diskalkulije, treba iznova staviti

u žižu promatranja i dobro ih preispitati. Kad su NPL čitatelji posrijedi, ove se dijagnoze olako postavljaju, a pogrešno i tumače.<sup>10</sup>

- Novi mediji i tehnologije, s uznapređovanim položajem na području komunikacija, znatno su oslabile tradicionalan odnos prema konceptu čitanja.
- Nejednaka razina prijenosa kulturološkog naslijeđa koje roditelji prenose na djecu, određujući tako, već u ranoj fazi, njihov svjetonazor, sposobnost izražavanja, ljubav prema raznolikom čitanju.
- Učenici boljeg socioekonomskog statusa obično posjeduju veći kulturni kapital od onih u nepovoljnijoj društvenoj poziciji.
- Nedovoljna podrška obitelji.

## ZAVRŠNI KOMENTAR

Kad jednom steknu kontrolu nad svojim čitanjem, neodlučni, posrnuli i loši čitatelji će pouzdano i sami biti u mogućnosti odabirati one knjige koje se podudaraju s njihovim interesima. Svojom motiviranošću oni će pozitivno djelovati u svojim sredinama, motivirajući i ostale na čitanje iz užitka. Dugoročno će dalje njegovati kulturu čitanja stvarajući poticajno čitateljsko okruženje i kasnije, u svojoj zrelijoj dobi. To neće biti samo poticaj da se čita više i da se čita bolje, već će predstavljati podršku i za one koji s čitanjem imaju nevolja, da potraže pomoć kad god im ona zatreba. Kad se taj proces jednom pokrene, imat će efekt „snježne kugle“. Širenjem kontakata, dobrih čitateljskih prilika i glasa o uspješnim programima, dosegnut će se šira interesna publika. To podrazumijeva dinamičan proces, prilagodljiv svakoj novoj interesnoj skupini, usklađen s njezinim specifičnim potrebama uz odgovarajuće aktivnosti.

Opipljivi rezultati ovoga procesa trebali bi izvršiti širok utjecaj na europske edukatore. Također, rezultati bi se trebali reflektirati i u smjeni društvene i obrazovne paradigme kad god problemi čitateljske pismenosti dođu u fokus kreatora obrazovnih politika, na razini zemalja sudionica projekta, i šire, na razini Europske unije.

## NAPOMENA

Izvešća pojedinih zemalja, kao i sveobuhvatno izvješće o provedenim aktivnostima i njihovim rezultatima, dostupna su na mrežnim stranicama o projektima svake pojedine zemlje.

<sup>10</sup> Od današnje djece sve više se očekuje da napreduju u vještinama čitanja i pisanja normalnom dinamikom i primjenom jedne metodologije. Onima koji čitaju s poteškoćama često se postavlja dijagnoza disleksije. Prava dijagnoza (ako je već moramo postavljati) bi trebala biti 'učenik s poteškoćama čitanja' (Suchodoletz, W. Von, 2003), a pažnju bi trebalo usmjeriti na efikasne načine rješavanja ovoga problema.

# KAKO POMOĆI NEODLUČNIM, POSRNULIM I LOŠIM ČITATELJIMA

Mnogi učenici upisuju srednju školu posjedujući već uvjerenje da nisu dobri čitatelji i da to nikada neće postati. Godine neuspjeha, često formalizirane kroz stalno članstvo u grupi za nečitače, pružile su im dovoljno dokaza za takav zaključak, barem u vlastitim mislima. Prekinuti takav ciklus razmišljanja i zamijeniti ga nizom pažljivo izgrađenih uspjeha predstavlja izazov za srednjoškolske edukatore. Uvjeriti ih da mogu naučiti čitati, unatoč njihovom iskustvu također predstavlja dio poudčavanja djece s problemima čitanja.

## Prijedlozi kako se nositi s neodlučnim čitateljima

- Potrebno je stvoriti dobru interakciju između učitelja i učenika kao i među samim učenicima. Potaknite iskren i otvoren razgovor u bilo kojem obliku koji odgovara učenicima, o pitanjima vezanim za čitanje, obvezno štivo, navike čitanja (okrugli stolovi, diskusije, dnevници).
- Razgovarajte s učenicima o stavovima i osjećajima koje imaju prema čitanju i provjerite jeste li otkrili temeljni razlog njihove neodlučnosti. Možda se radi o vrlo pouzdanim čitateljima koji jednostavno nisu oduševljeni štivom koje im je zadano.
- U učionici je prijeko potrebno aktivno oblikovati socijalnu dimenziju učenja. Uz to je vezan psihološki i kognitivni aspekt. Interakcija između učitelja i učenika, kao i među samim učenicima, mora biti organizirana tako da oni koji se muče s čitanjem mogu jasno izraziti i rješavati probleme vezane uz čitanje i razumijevanje tekstova bez straha od potencijalne neugodnosti.
- Na kognitivni napredak povoljan učinak imaju dijalozi između učitelja i učenika po metodi kognitivnog naukovanja.<sup>11</sup>
- Na početku učenike usmjeravajte na čitanje bilo kakva štiva: članake iz časopisa, sportske vijesti, raznovrsne publicističke tekstove, izvatke opsežnijih djela, kraće priče, različite žanrove. Čitanje raznovrsnog štiva sigurno je dobar smjer te učenike može dovesti do zaključka da je čitanje istovremeno zabavno i korisno iskustvo. Neka čitaju sve žanrove koji na njih djeluju motivirajuće.
- Ako odlučite odabrati zanimljivo štivo za čitanje, pobrinite se da se bavi pitanjima adolescenata.
- Odaberite prikladan sadržaj, jezik i opseg tekstova.
- Kod odluke oko odabira štiva uzmite u obzir sposobnosti učenika. U slučaju kada ne razumiju složenost priče, duge ih riječi i rečenice mogu odbiti.
- Pustite učenike da odaberu što žele čitati: to je dobar prvi korak prema pronalasku materijala za čitanje u kojem će uživati.
- Smanjite broj obveznih tekstova koji se moraju pročitati do kraja.
- Čitanje opsežnijih književnih djela neka ide u dijelovima i u nekoliko faza.
- Neki učenici možda stvarno nerado čitaju ili izbjegavaju čitanje. Takve učenike ne bi se smjelo tjerati, već im treba pomoći da ponovno otkriju vrijednost čitanja te im pokazati kako

<sup>11</sup>[https://en.wikipedia.org/wiki/Cognitive\\_apprenticeship](https://en.wikipedia.org/wiki/Cognitive_apprenticeship)





ono može biti zabavno iskustvo.

- Ohrabrite učenike da počnu čitati, pa čak i samo one dijelove koji ih zanimaju. Imajte razumijevanja za njihovu odluku da ne žele čitati do kraja sve dok ne razumiju tekst. Uvijek ih tražite objašnjenje, zašto su neke dijelove preskočili.
- Pokažite razumijevanje za poteškoće s kojima se susreću.
- Uvijek imajte na umu da postoje različiti tipovi čitatelja – neki su u potrazi za korisnim informacijama, neki razumski razvrstavaju tekstove, neki se emotivno uključuju u štivo, neki preskaču nezanimljive dijelove.
- Izbjegavajte obrazac podučavanja gdje im dodjeljujete zadatke i govorite što trebaju učiniti – takav način smanjuje mogućnost razumijevanja kod učenika.
- Pomozite učenicima u razvoju čitalačke pismenosti ukazujući im da relevantne odgovore na pitanja koja postavljaju mogu pronaći čitanjem književnih djela i ostalih vrsta tekstova. To se bolje postiže kada su upute za čitanje temeljene na razvojnom stupnju učenika i autentičnim tekstovima usmjerenim njihovu interesu.
- Uključite učenike u planiranje nastavnog procesa. Dajte im mogućnost sudjelovanja u odlukama vezanim uz taj proces, pa čak i kontrolu nad njime. Iskustvo sudjelovanja u definiranju ciljeva nastave može promijeniti njihov skeptičan stav prema obrazovanju i podučavanju. Ova važna motivacijska sastavnica može unaprijediti njihovo samopoštovanje i osjećaj samoučinkovitosti.
- Suradujte s učenicima tijekom čitalačkih aktivnosti i u slučaju kada su ih sposobni samostalno odraditi.
- Podučavajte učenike kognitivnim i metakognitivnim strategijama čitanja. One će čitanje s razumijevanjem učiniti svjesnijim i usmjerenijim te će potaknuti razvoj samoregulacijskih kapaciteta.
- Potaknite svoje NPL učenike na angažman oko tekstova. Takvo uključivanje odvija se kada je učenicima dopušteno objasniti vlastita rješenja i stajališta oko određenog štiva u suradnji s vršnjacima i nastavnicima. Neovisno o tome u kojem se obliku te aktivnosti odvijaju (poster, crteži, predstave itd.), uključivanje ima pozitivan učinak na čitalačku motivaciju jer učenicima omogućavaju vježbanje autonomije i sposobnosti razmišljanja uz mogućnosti poboljšanja interpretativnih vještina.
- Fokusirajte se na sve učenike i ohrabrujte ih u nastojanju iskazivanja utjecaja koji imaju jedni na druge.
- Nastavnici također moraju biti angažirani oko čitanja. Oni su uzor svojim učenicima pa što ih oni češće vidi u čitanju, to će prije i sami posegnuti za knjigom.
- Stvorite inspirativno okruženje za čitanje. Neka u učionici budu dostupni privlačni časopisi, knjige i članci. Postavljanje knjižnice sa zanimljivim knjigama unutar razreda učenicima može biti primamljivo i može privući njihovu pozornost.
- Osnažite samopouzdanje kod NPL čitatelja. Samoefikasnost igra važnu ulogu u životu NPL čitatelja.
- Osigurajte kvalitetu kroz povratne informacije (praćenje napretka), poticanje međusobnog vrednovanja kao i samovrednovanje.

- Kod ocjenjivanja učenika, primijenjujte formativno ocjenjivanje.
- Njeguajte čitanje iz zadovoljstva.
- Ohrabrujte učenike u čitanju naglas.
- Pristup učenicima neka bude individualan uz prikladne aktivnosti i metode koje im pomažu u prevladavanju različitih problema kod čitanja (neusmjerena tehnika čitanja, disleksija, pogrešno tumačenje jezika, loš izgovor itd.).
- Čitanje treba poticati unutar izvannastavnih aktivnosti (novinarstvo, dramske i književne radionice, čitateljske družine, knjižnice za mlade).
- Posjete knjižnicama i sudjelovanje u njihovim organiziranim aktivnostima vezanim za čitanje uvijek djeluje poticajno.
- Sajmovi knjiga zabavna su događanja koja škole mogu ugostiti kako bi ih dovele učenicima.
- Unutar školske knjižnice oformite policu popunjenu naslovima u skladu s njihovim potrebama i interesima.
- Uključite roditelje u aktivnosti koje potiču čitanje.
- Uključite školske profesionalne usluge, obrazovne psihologe i stručnjake za čitanje.
- Uključite članove lokalne zajednice, stručnjake za obrazovanje, privatne institucije i sveučilišta, knjižničare, političare, kreatore obrazovnih politika, nacionalne organizacije, stručnjake za nastavu, sveučilišta, institucije koje rade s adolescentima, nevladine organizacije, lokalne tvrtke i zaklade, udruge građana, mreže koje se bave unapređenjem čitanja, lokalne dioničare, javne knjižnice.



Praške radionice, 7. - 16. svibnja 2017.

# KURIKULUM

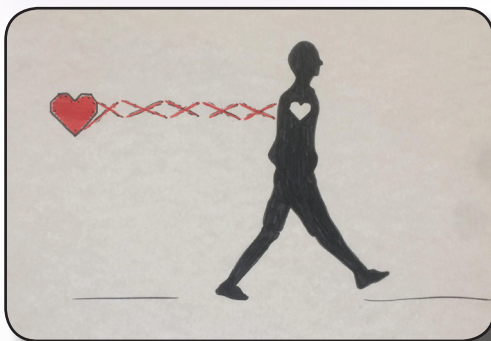
Velike međunarodne ankete koje se posljednjih desetljeća provode, ostavljaju dojam da su aktualne obrazovne reforme prije svega utemeljene na povećanju razine učeničkih postignuća, kao i da pokazatelji tih postignuća, ako su mjerljivi standardiziranim procjenama velikih razmjera, predstavljaju jedinu važnu kategoriju. Trenutačno, većina europskih reformi definira obrazovne standarde i kompetencije kroz mjerljive ishode nastave ne pružajući u tom procesu dovoljnu podršku nastavnicima, ravnateljima i stručnom školskom osoblju u svezi njihovih uloga kojima bi se podigla razina traženih učeničkih postignuća. Upravo u ovom doprinosu leži jasan interes ovoga projekta i njegovih kurikuluma za NLP čitatelje.

Učenici koje opisujemo kao neodlučne, posrnule i loše čitatelje često ostaju izvan službenih programa i kurikuluma. Ne postoji sustavna i trajna obuka NPL čitatelja u kontekstu poduke o sadržaju nakon prvih dvaju razreda osnovne škole, a adolescenti, koji se poslije bore s čitanjem, više ne nailaze na odgovarajuću potporu. Njihovi specifični potencijali i zanimanje spram učenja ne mogu se razvijati zbog problema s razumijevanjem. Posljedično, njihova izvedba i rezultati jesu loši. S takvim deficitima oni su odsječeni od mogućnosti postizanja viših obrazovnih kvalifikacija i posljedično, od boljih radnih mjesta. Žalostan je nesklad unutar ovoga područja između hitnosti problema i odsutnosti koncepata. Društvo ostavlja puno neiskorištenih obrazovnih potencijala.

Pitanje koje smo postavili jest: Koje su to sastavnice dobre prakse koje bi nastavnicima poslužile u podršci i razvoju čitateljskih vještina kod NPL čitatelja?

Zamjetan broj učenika čita ispod prihvatljive razine jer im nedostaje sposobnost primjene strategija razumijevanja kojima bi se stvorilo značenje pročitanaoga. Tu nesposobnost pogoršava obrazac podučavanja u mnogim srednjim školama koji zaobilazi činjenicu izostanka učeničkog razumijevanja. Prenoseći nastavni sadržaj kroz model zadavanja čitateljske zadaće i njezina kasnijeg tumačenja, nastavnici dodjeljuju sadržaje za čitanje izvan nastave, a zatim, sljedećega dana, drže predavanje o samome sadržaju. Kao rezultat takva modela, studenti implicitno saznaju da će se sadržaj zadanoga književnog djela / čitateljskog zadatka, koji nisu uspjeli dovršiti (ili ga nisu ni započinjali), objasniti na redovitoj nastavi. Takvim se načinom umanjuje njihova potreba za aktiviranjem vlastitih sposobnosti razumijevanja.

Tradicionalna nastava u zemljama projektnih partnera organizirana je i usredotočena na učitelja. Rad na nastavnim jedinicama počinje određivanjem ciljeva učenja i razine učeničkih postignuća koje određuje nastavnik u skladu s vanjskim specifikacijama proizišlim iz nastavnih planova i programa i obrazovnih standarda. Izbor materijala i metoda, realizacija nastavnih jedinica i konačni testovi za provjeru usvojenosti sadržaja referiraju na unaprijed definirane ciljeve učenja. Testovima se uspoređuju pojedinačna učenička postignuća u skladu s prethodno definiranim kriterijima, što u konačnici dovodi do rangiranja učenika kroz sumativnu procjenu. Takav način organizacije nastavnoga sata prirodan je za škole i obrazovne sustave kojima je primarni cilj



prijenos sadržaja (učenje kroz usavršavanje na sadržajima / kurikulumi usredotočeni na sadržaj) i koji zahtijevaju njihovo ovladavanje kako bi se osigurao uspjeh kod učenika (obrazovni sustavi orijentirani na izvedbu).

PUSTITE  
NAS VAN!

16

U većini slučajeva, uobičajena poduka prenosi samo sadržaje specifične za određeni predmet. Učenje se odvija s ciljem stjecanja znanja o predmetnom području i usklađivanja s vanjskim ciljevima i procjenama (učenje za / znanje o). Takav pristup učenju više ne odgovara recentnim spoznajama vezanima za ovo područje. Val ispitivanja u svjetlu PISA testova čak je pogoršao problem. Lošem čitatelju dokazivati koliko je slaba njegova izvedba u odnosu na druge potvrđuje ono najgore: njegov već sam po sebi problematičan osobni koncept, dajući mu malu priliku za poboljšanje. Naprotiv, poučavanje zasnovano na dokazima trebalo bi

osigurati prijenos znanja s učenja predmetnoga sadržaja na učenje s ciljem prijenosa učeničkih kompetencija (učenje radi / znanje kako).

Način na koji je nastava čitanja uobičajeno organizirana unutar važećih kurikuluma za NPL čitatelje ima tri posljedice:

- Osigurava stalan dokaz njihova neuspjeha predstavljajući potvrdu postojećega negativnog osobnog koncepta, onemogućujući im da se usredotoče na poboljšanje svoga čitanja.
- Analiza njihovih osobnih snaga i slabosti odvija se tek kada je nastavna sekvenca završena, za njih je tada već prekasno. Nastavna podrška stoga ne prati poduku prevenirajući neuspjeh, već na njega samo reagira.
- NPL čitatelji su uhvaćeni u sustavu vanjske diferencijacije koji uključuje dopunsku/popravnu nastavu, privatne poduke, ponavljanje na nižim školskim razinama.

## Zablude

Tri su zablude kojima se ovaj projekt suprotstavlja, argumentacijom ugrađenom i u kurikulume partnerskih zemalja:

1. Od današnjih učenika uglavnom se očekuje napredak u čitanju i pisanju standardnom brzinom i kroz samo jednu metodologiju. NLP čitateljima često se pripisuje dijagnoza disleksije. „Dijagnoza“ bi trebala biti NPL čitatelj (Suchodoletz, W. von, 2003.), a fokus na rješavanju problema.
2. „Prekasno je za problem čitateljske pismenosti bilo što učiniti nakon što djeca jednom napuste osnovnu školu.“ Svi koji se bave ovim problemom slažu se da: a) NPL čitatelji trebaju obrazovne podrške za poboljšanje vještine čitanja i b) psihološku podršku za izgradnju samopouzdanja i motivacije.
3. „Slaba čitateljska pismenost jest problem nastao ulaskom migranata.“ Zaboravlja se da je većina djece i odraslih osoba s lošom pismenosti rođena i odrasla u zemljama u kojima žive



i govore jezikom nastave kao materinskim. Procjena je da će do 2060. trećina stanovništva EU-a imati barem jednog roditelja rođenog izvan zemlje u kojoj žive. Pismenost ima rastuću višejezičnu dimenziju.

### *Osvrt na promjene nacionalnih vrijednosti u obrazovanju i nacionalnim nastavnim programima u cilju zadovoljenja potreba kod NPL čitatelja*

Nacionalna književnost ima posebno mjesto u kulturi svakoga naroda. Čitanje nacionalne književnosti razvija odnos djece prema kultiviranom jeziku, pomaže im da se izražavaju na profinjen način i razviju percepciju i korištenje simboličkih značenja jezika. Također, ono je važno zbog njihova povezivanja sa zajednicom u kojoj žive, s percepcijom vlastite tradicije, njezinim vrijednostima i mentalitetom. Takvo čitanje predstavlja važan uvjet za izgradnju harmonično uravnoteženih osobnosti koje se mogu uključiti u djelovanje svoje zajednice, a jednako su sposobne pozitivno djelovati i na širemu kulturnom horizontu.

Svjesni smo potrebe da se nacionalno vrijednosne orijentacije odražavaju u nacionalnim kurikulumima i organizaciji obrazovnih sustava. Ipak, moramo naglasiti i činjenicu očigledne povezanosti između snažno selektivnih obrazovnih sustava i kanonskih usmjerenja nacionalnih kurikuluma. Selektivnost ovakve nastave gotovo je neizbježan rezultat kurikuluma koji se drže tradicionalne literature. Naprotiv, poboljšanje osobnosti studenata koji se nalazi u središtu obrazovne filozofije, kao i odustajanje od vodeće orijentacije koja daje prednost čitanju isključivo kanonskoga materijala, unutar tradicionalne "visoke literature", može donijeti ozbiljne izgleda za poboljšanje vještina čitanja u neodlučnih, posmullih i loših čitatelja.



U cilju stvaranja osnove za trajno povećanje uspjeha kod RSP čitatelja, ustanovljeno referentnim obrazovnim standardom EU-a, ovaj dokument naglašava činjenicu hitne potrebe za promjenom razmišljanja i svijesti među: roditeljima, nastavnicima, stručnjacima koji se bave ovom problematikom, obrazovnim psiholozima i donositeljima obrazovnih odluka. Svi zainteresirani trebaju se složiti da se potrebe NLP čitatelja moraju pažljivo prepoznati i kako bi im se osigurala odgovarajuća podrška (EA DSNE, 2006.).

### **Napomena**

Imajući u vidu obrazovne i kulturne različitosti zemalja partnera izrađeni su kurikulumi s pripadajućim nastavnim planovima i programima za svaku partnersku zemlju. Dokumenti su dostupni na mrežnoj stranici Projekta. Prilikom njihove izrade, osigurana je praktična vrijednost za sve partnerske zemlje i uvažene razlike u obrazovnim kontekstima i relevantnim kulturama.

# METODOLOGIJE

## NASTAVNI PLANOVI I PROGRAMI TE METODOLOGIJE

U cilju postizanja projektnih ciljeva, u dijelu Nastavnih planova i programa te pripadajućih metodoloških pristupa, Priručnik za neodlučne, posrnule i loše čitatelje predlaže kompilaciju privlačnih književnih tekstova kojima se zadovoljavaju interesi ove učeničke skupine. Odabir materijala za čitanje, vođen unaprijed određenim kriterijima odabira, primarno je bio usmjeren povećanju učeničkih čitateljskih interesa, usredotočujući se na poboljšanje samopouzdanja kod NLP čitatelja u samome procesu čitanja, prigodom obrade predloženih nastavnih jedinica. Učenici partnerskih zemalja i sami su sudjelovali u procesu odabira predloženih materijala (70 %). Književni tekstovi popraćeni su pripadajućom metodologijom, nastavnim i radnim materijalima.

### Radionice praškoga kampusa i aktivnost pilotiranja metodologija Priručnika

Dvije ključne projektne aktivnosti pratile su proces stavljanja odabranih materijala u praksu. Svrha praških radionica, i slijedeće aktivnosti pilotiranja, bila je usmjerena na procjenu izravnog utjecaja metodologija i strategija podučavanja na NLP čitatelje, a promjena osobnog koncepta kod NLP čitatelja, njihovim uključivanjem u tekstove, bila je glavnim ciljem ovih aktivnosti.

**Praške radionice** održavale su se u razdoblju od 7. do 16. svibnja 2017. Partnerske škole odabrale su 22 NLP učenika čitatelja u dobi od 15 do 18 godina. Odabir je uključio i učenike migrantskoga podrijetla, a dio materijala također je korenspondirao s ovim drugim važnim projektnim ciljem. Zajedno sa svojim mentorima, učenici su usko surađivali radeći na motivacijskim pričama, odabranima iz ukupnoga korpusa tekstova upravo za ovu aktivnost.

Aktivnost **pilotiranja** priručničkih metodologija primijenila je u praksi odabrane aktivnosti na razini svih četiriju partnerskih zemalja. Cilj joj je bio testirati učinkovitost i stvarnu izvedivost predloženih materijala. Prikupljanje podataka provodilo se dvama upitnicima: Inicijalnim (predhodio svakoj radionici) i Završnim (nakon svake metodologije zemlje partnera). U svakoj su se partnerskoj zemlji stoga tri puta zasebno prikupljali podatci o svakoj od triju ponuđenih metodologija zemlje partnera. Skupine učenika koje su sudjelovale u pilotiranju bile su raznorodne (50 - 60 učenika) s minimalnim brojem od 10 NPL čitatelja po skupini. U aktivnosti pilotiranja sudjelovao je ukupno 421 učenika.

Izravan utjecaj primijenjenih metodologija na sudionike praških radionica i aktivnosti pilotiranja može se promatrati kroz rezultate provedenih anketa. Nakon analize početnih i završnih upitnika, rezultati su pokazali da su provedene aktivnosti imale pozitivan utjecaj na NLP čitatelje.<sup>12</sup>

Metakognitivnim pristupima i strategijama za razumijevanje čitanja, ugrađenim u motivacijske i čitateljske aktivnosti, učenicima su predstavljani alati za razumijevanje i proučavanje pisanih tekstova. Učenicima je omogućeno da kroz interakciju budu kreativni i u konačnici shvate ključne koncepte motivacijskih tekstova. Uključivanjem u tekstove, poticalo ih se prema procesu razumijevanja i reagiranja na sadržaj tekstova kroz učinkovito čitanje, što im je omogućilo razumijevanje poruke i iznošenje osobnih odgovora i stajališta u suradnji sa svojim vršnjacima i nastavnicima. Poseban naglasak stavljen je na aspekt čitanja za užitek kao neizbježan čimbenik motivacije. Provedenim aktivnostima učenicima se pomoglo u prevladavanju prepreka na područjima: metakognitivnih vještina, motivacije za bolje čitanje s ciljem učenja o načinima

<sup>12</sup> Rezultate izlaznih anketa, za praške radionice i aktivnost pilotiranja možete pogledati na mrežnim stranicama projekta, <http://handbook4rspreaders.org>

učinkovitijega čitanja, čitateljskog angažmana u procesu izgradnje čvrstog samopoimanja kao uspješnoga čitatelja, aktivacije i izmjene čitateljske perspektive (estetsko vs. eferentno čitanje), organizacijskih vještina i skupinskoga rada, samopouzdanja, komuniciranja i suradnje, kreiranja i uporabe komunikacijskih konteksta za buduće provođenje čitateljskih aktivnosti u krugu svojih obitelji, među vršnjacima (suradničko učenje) u školskom okruženju i u slobodno vrijeme. Ponovno su otkrili moć pamćenja, oslobodili svoju maštu, potaknuli kreativnost i umjetnički potencijal. Kroz igru su također razvijali i različite audiovizualne, kinetičke i likovne vještine. Provedene aktivnosti rezultirale su pozitivnim utjecajem na čitateljsku motivaciju, omogućujući studentima da demonstriraju svoju autonomiju s krajnjim utjecajem na razvoj samoregulacijskih kapaciteta. Primjenom inventivnih metoda učeničko čitanje postalo je svjesno i strateško.

## Primjer metodologije po partnerskoj zemlji

### HRVATSKA

Kristian Novak, Ciganin, ali najljepši

---

#### Naslov aktivnosti

#### Čitateljski krugovi

#### Opis obrazovne aktivnosti

**Trajanje:** 60 minuta

**Učeničova dob:** 15 - 18

**Organizacija razreda učenika:** skupni rad (5 x 4)

**Cilj nastavne jedinice:** unaprijediti učeničku čitateljsku pismenost te sposobnost razumijevanja teksta, sposobnost refleksije, kritičkog promišljanja i empatije. Također, cilj je razvijanje ključnih kompetencija i transverzalnih vještina (kritičko promišljanje, preuzimanje inicijative, rješavanje problema, sudjelovanje u skupnom radu...) koje omogućuju učenicima da kritički promatraju i dekodiraju kulturne, društvene, pa i političke i ideološke aspekte uporabe jezika; kultiviranje kulture čitanja stvaranjem čitateljski motivirajuće okoline kojom se postiže poboljšanje osobne kvalitete čitanja.

Unapređenje komunikacijskih vještina, vještina interpretiranja, analize i evaluacije.

#### Radni materijali:

- radni listići za čitateljske krugove (i čitanje po ulogama)
- Ulomak iz romana "Ciganin, ali najljepši":

4. poglavlje (4. Tripofobija, strah od rupa; 1. S / "Razlika između nas i bijele djece... – ... – taman metar do sreće.")

## Aktivnosti:

1. Učenici su podijeljeni u 5 skupina po 4 učenika.
2. Svaka skupina dobiva listiće s posebnim zadacima.
3. Svaki učenik ima svoj zadatak u skupnom radu.
4. ČITATELJSKI KRUGOVI – čitanje u krugovima: manje skupine učenika koje, prigodom rasprava o predloženim tekstovima, zauzimaju specifične uloge. Kako bi se pripremili za svoju ulogu, učenici uza zadani tekst preuzimaju listiće s određenim ulogama koje su fokusirane na samo jedan način susreta s tekstom. Učenici tekst iščitavaju iz zasebnih perspektiva. Okupljeni, nakon pročitanoog teksta i ispunjene zadaće, ponovno u čitateljski krug, učenici s pomoću svojih bilježaka pokreću raspravu. Tijekom procesa zajedničke rasprave dijelovi ponovno postaju cjelina.

Uloga listova s ulogama jest poticanje svakog člana skupine na čitanje priče iz drukčije perspektive te na pisanje bilježaka kako bi se pripremili za svoje skupne rasprave. Tim načinom učenici uče da postoji niz različitih razloga za čitanje kao i različiti pogledi na jedan isti tekst. Ključna značajka čitanja u krugovima: usmjerenost na učenika; nastavnik nije član skupine ni instruktor.

**Čitateljski krug:** VODITELJ RASPRAVE > KONEKTOR > KOLEKCIONAR KULTURA > ČAROBNJAK RIJEČI (> VODITELJ RASPRAVE)

**Motivacija:** motivacijski listić (strip “Ja nisam rasist, ali...”, pitanje; prilog: stihovi naslovne pjesme)





#### 5. Prva skupina: VODITELJ RASPRAVE

Zadatak je Voditelja rasprave: pročitati ulomak dva puta i pripremiti barem pet općih pitanja o priči; postaviti po jedno do dva pitanja svakome članu svoje skupine kako bi pokrenuo raspravu; pružiti svima priliku za sudjelovanje u raspravi; prozvati svakoga pojedinog člana skupine da izloži priređene informacije o priči prema dodijeljenoj mu ulozi; voditi i održavati raspravu podstičući članove da i sami postavljaju pitanja.

#### 6. Druga skupina: KOLEKCIONAR KULTURA

Zadatak je Kolekcionara kultura: pročitati ulomak i potražiti razlike, ali i sličnosti između svoje kulture i onih koje nalazi u priči; napraviti bilješke i izdvojiti 4-5 primjera u kojima ove razlike dolaze u prvi plan; pročitati te ulomke sam ili zamoliti člana skupine da to učini; zamoliti članove skupine da prokomentiraju kulturološke pojave u priči. Uloga Kolekcionara kulture jest među najzahtjevnijima pa traži i bolju pripremu, objašnjenja na razini kulturoloških pojavnosti nekoga naroda, od tradicije, povijesne ili političke pozadine, svakodnevnoga života itd., uspoređuje i suprostavlja kulture i pronalazi interkulturalne poveznice.

#### 7. Treća skupina: ČAROBNAK RIJEČI

Zadatak Čarobnjaka riječi jest: pročitati ulomak i potražiti nepoznate riječi ili fraze ili one riječi koje se čine važnima za priču; odabrati pet riječi presudnih za priču i svojim riječima rastumačiti skupini njihovu važnost za razumijevanje ulomka u cijelosti (osobito ako one imaju simboličko značenje); zatražiti od članova skupine da naglas pročitaju rečenice u kojima se ove riječi pojavljuju; podsticati komunikaciju pitanjima o tim riječima; objaviti skupini konačno značenje tih riječi kao i njihovo značenje za ukupno razumijevanje priče.

#### 8. Četvrta skupina: KONEKTOR

Zadatak je Konektorov: pročitati priču dva puta i uspostaviti vezu između priče i vanjskoga svijeta; zabilježiti barem dvije paralele iz osobnog iskustva, iskustva svojih prijatelja ili obitelji; izvijestiti skupinu o svojim zabilješkama i pitati članove za komentare; upitati skupinu za njihove poveznice sa stvarnim životom.

### Učinak aktivnosti na RSP čitatelje:

prakse koje podržavaju i potiču učenički odabir, mišljenje i stav. Ideja i izbor su osobni i nijedan nije pogrešan pa pozitivno ocijenjeno razumijevanje i razmišljanje utječu na to da učenici steknu povjerenje i izgube prethodni otpor prema čitanju te tako postupno steknu čitateljske kompetencije.

### Poveznica s kurikulumom

**Stupanj:** 3. razred srednje škole

**Program opće gimnazije:** cilj nastavnog plana proučavanja književnosti i područja građanskog odgoja povezan je s čitanjem i razumijevanjem više književnih tekstova o interkulturalnim odnosima i kulturološkim razlikama.

Učenici trebaju samostalno uočiti, izdvojiti, objasniti, dokazati i oprimirati obilježja ponuđenog teksta te argumentirano izricati svoje stavove o utjecaju kulture, obitelji i društva na razvoj

osobnosti mladoga čovjeka.

### Znanje:

- Samostalno pristupati tekstu iz različitih perspektiva
- Naučiti pokrenuti raspravu i postavljati pitanja
- Razviti lakoću i tečnost čitanja
- Unaprijediti vještinu čitanja s razumijevanjem
- Organizirati i usustaviti različite vrste informacija

### Vještine:

- Uočiti, suprotstaviti, izdvojiti i komentirati sličnosti i razlike pojavnosti u tekstu.
- Razviti vještinu predviđanja i sposobnost zamišljanja mogućih situacijskih rješenja.
- Razviti i obogatiti komunikacijske vještine.
- Usustaviti, zaključivati i evaluirati.
- Naučiti učinkovito, samostalno i ravnopravno raditi u skupini.

### Kompetencije:

- Uspostaviti poveznice između svijeta u tekstu i stvarnog života ili osobnih iskustava.
- Biti u stanju zamišljati, kombinirati, intervenirati u materijal.
- Slijediti upute i zadatke, moći ocijeniti rezultate.
- Procijeniti dokaze i argumente, poduprijeti i opravdati odabire.

### Bibliografske reference koje se koriste tijekom ove aktivnosti

Kristian Novak

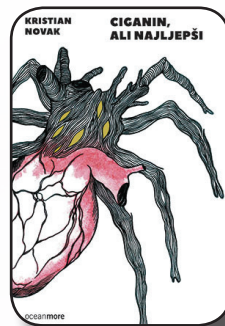
Ciganin, ali najljepši

Nakladnik: Naklada OceanMore

ISBN 9789533320496

396 str.

Godina izdanja: 2016.



### Kratki opis digitalnih izvora

- <http://www.hrvatskodrustvopisaca.hr/hr/clan/kristian-novak-265>
- <http://crnamatizemla.com/kristian-novak-2/tko-sam/>

- [http://www.oceanmore.hr/autori.php#!prettyPhoto\[78\]/0/](http://www.oceanmore.hr/autori.php#!prettyPhoto[78]/0/)
- [http://www.oceanmore.hr/search.php#!prettyPhoto\[120\]/0/](http://www.oceanmore.hr/search.php#!prettyPhoto[120]/0/)
- <https://www.facebook.com/messages/t/1300629846635454>
- <http://radio.hrt.hr/aod/bibliovizor/196790/>
- <http://www.jergovic.com/subotnja-matineja/prica-o-ljubavi-mrznji-i-izbjeglistvu-i-o-upravovom-trenutku/>
- <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/kristian-novak-odabrao-je-tezi-put-a-rezultat-je-izniman-roman>
- <http://www.matica.hr/vijenac/595%20-%20596/Ljubav%20i%20kazna>
- <https://www.vecernji.hr/kultura/u-romanu-ciganin-ali-najljepsi-na-pocetku-ne-bijase-zlocin-nego-ljubav-1133371>
- <http://crnamatizemla.com/wp-content/uploads/2016/12/Jagna-pogacnik.jpg>
- <http://polja.rs/blog/davor-ivankovac-prezimiti-u-europi/>
- <http://radio.hrt.hr/ep/signatura-0703-2017/199912/>
- <http://www.politikaplus.com/novost/151347/hrvatski-roman-koji-morate-procitati-kristian-novak-ciganin-ali-najljepsi>
- <http://www.jutarnji.hr/globus/Globus-kultura/video-ciganin-ali-najljepsi-teofil-pancic-otkriva-nam-pjesmu-kralja-nizerazrednog-ciganskog-trasha-po-kojoj-je-kristian-novak-dao-ime-svom-romanu/5617547/>
- <http://www.journal.hr/ilina-cenov-ciganin-ali-najljepsi/>
- <http://www.book-and-more.eu/OdabranaKnjiga.aspx?Id=%20205>
- <https://civilka.wordpress.com/2017/01/03/magija-bijesa-i-ljubavi/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=hW7HLIWe6c0>

## Rezultati

Očekivani ishodi:

- učenici stječu cjeloživotnu sposobnost čitanja, interpretacije i vrednovanja književnog teksta s interkulturalnom tematikom;
- sposobnost razvijenog razumijevanja doslovnog i implicitnog značenja, relevantnih konteksta i dubljih tema i stavova izraženih u književnim djelima;
- kompetentnog osobnog odgovora na temu književnog djela koje su proučavali;
- rješavanja u skupini različitih zadataka iz različitih perspektiva;
- istraživanja širih i univerzalnih pitanja sugeriranih kroz književno djelo;
- osviještenog poimanja multikulturalnih tema i pojava izvan zapadnoeuropskoga književnog i civilizacijskog kruga;

- razvijene empatije i boljeg razumijevanja sebe i svijeta koji ih okružuje.

## Preporuke

Odabir metode poučavanja i prikladnog teksta utječu na povećanje učeničkog zanimanja za čitanje, proučavanje interpretaciju.

Samostalnost u radu, učinkovita suradnja, uključenost u raspravu i ocjenjivanje potiču interese i razvijaju analitičke i sintetičke sposobnosti.

Obujam tekstova može se po potrebi prilagođavati mogućnostima i interesima skupine, prema profilu RSP čitateljske skupine.

Aktivniji pristup i manji fragmenti teksta nude i zanimljiviji, dinamičniji način čitanja i proučavanja književnog djela..

## REPUBLIKA ČEŠKA

Jan Pytel, Odlasci

---

### Naslov aktivnosti

Odlasci

### Opis obrazovne aktivnosti

**Trajanje:** 135 minuta

**Učenička dob:** 15-19

**Organizacija rada:** individualni rad/ rad u skupini

**Cilj nastavne jedinice:** Cilj nastavne jedinice jest poboljšati učeničku čitalačku pismenost.

Učenici uče o nekim važnim povijesnim pokretima 20. i 21. stoljeća. Učenici mogu oblikovati i izraziti svoje mišljenje.

**Radni materijal:** tekst priče

### Aktivnosti

#### Aktivnosti prije čitanja

1. Skupine od po 4 učenika. Članovi skupina predstavljaju najbolje prijatelje, skupine su njihov dom, međutim, jedan od njih sad mora otići – i to onaj koji je drukčiji. Učenici moraju odlučiti unutar skupine tko je taj koji je drukčiji i tko će napustiti dom (jedini koji nosi crnu košulju, jedan s kratkom kosom, dugim nosom... itd). Nitko ne želi otići, svatko pokušava uvjeriti druge da on/ona ne izgleda drukčije, traže sličnosti i ukazuju da je netko drugi drukčiji. Nakon što jedan od njih otiđe, razgovaramo o razlozima (različitostima) zbog čega su otišli. Aktivnost se ponavlja dok ne ostane samo po dvoje ljudi u svakoj skupini. Na ovakav način također dijelimo učenike u nove skupine od po 4 za sljedeće aktivnosti.

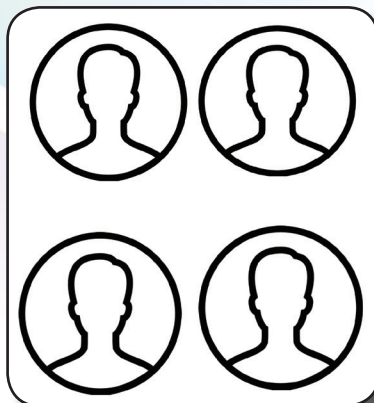
2. Dom – u skupinama, osmislite definiciju. Što čini dom? Ilustrirajte svoju definiciju živom slikom. Diskusije o živim slikama.
3. Diskusija: Napuštanje doma. Koji razlozi mogu prisiliti nekoga da napusti svoj dom?
4. U skupinama: Zamisli da se nekamo seliš. Što bi prvo poduzeo da bi se negdje osjetio kao kod kuće? Uspoređivanje odgovora, diskusija.
5. Po jedan član iz svake skupine spakira svoje stvari za različitu svrhu putovanja (10-dnevno ljetovanje na moru, 5-dnevni službeni put, odlazak u zatvor na 3 godine, odlazak iz roditeljskog doma, napuštanje doma zauvijek – slučajnim odabirom). Svaka skupina napravi popis stvari koje bi spakirali i prikažu živom slikom trenutak oproštanja pri rastanku. Nakon toga pokažu svoje slike i naglas pročitaju popis stvari – ostali pogađaju kamo i na koliko dugo putuju.

### Aktivnosti čitanja

1. Koliko se likova pojavljuje u priči? Imaju li što zajedničko? Što? Zašto se pakiraju?
2. Svaka skupina opisuje jedan lik. Diskusija, predstavljanje likova.
3. Svaka skupina napiše tri zapisa iz dnevnika jedne osobe – jedan tjedan prije tog dana (život u domovini), na taj dan (pakiranje, ključni trenutak), jedan tjedan nakon tog dana (život u novoj zemlji). Svaki zapis iz dnevnika ilustriraju živom slikom. Čitanje, diskusija.

### Aktivnosti nakon čitanja

1. Koju državu bi ti izabrao da se nekamo moraš iseliti? Zašto?
2. Što bi ti najviše nedostajalo iz tvoje domovine? Što bi ti najmanje nedostajalo? Zašto?



### Učinak ove aktivnosti na RSP čitatelje

Vježba koja podržava izbor učenika, suradnju, zajednički kontrolu ishoda učenja i može se povezati sa samoizraženim zanimanjem za čitanjem i angažiranim čitalačkim ponašanjem.

### Poveznica s kurikulumom

**Razred:** 1. – 4. razred srednje škole

Kurikulum: proučavanje književnosti fokusirano je na čitanje i razumijevanje književnih tekstova

povijesnog i kulturološkog značaja i važnosti u češkoj književnosti. Učenike se podučava da na različite načine proučavaju tekstove i informacije da bi usvojili procese analize, sinteze, indukcije, dedukcije, generalizacije, apstrakcije, specifikacije, usporedbe, organizacije, selekcije. Učenici bi trebali biti sposobni interpretirati, sažeti i evaluirati tekstove.

## Znanja

- razumjeti faze razvoja glavnog lika
- učiti o povijesti
- poboljšati čitanje s razumijevanjem
- organizirati informacije na određeni način

## Vještine

- predviđati, zaključivati
- uspoređivati i suprotstavljati
- sažimati
- učinkovito surađivati u skupinama poštujući druge

## Kompetencije

- promišljati o životu ili osobnom iskustvu različitih ljudi u određenom povijesnom kontekstu
- moći vizualizirati pročitani materijal
- slijediti specifične informacije i konvencije
- procijeniti dokaze
- podržati i potkrijepiti nečije mišljenje

## Bibliografske reference koje se koriste tijekom ove aktivnosti

Jan Pytel

Izdavač: nije objavljeno

ISBN: -

Broj stranica: -

Godina izdanja: -

## Rezultati

Očekivani rezultati ove lekcije jesu:

- učenici će moći razumjeti različite životne situacije u povijesnom i socijalnom kontekstu
- povezati će ideje i teme iz tekstova
- ponudit će zapažanja, povezivati, nagađati, interpretirati i postavljati pitanja kao odgovor na priču.

## Preporuke

Metode poučavanja kao i sam tekst podjednako mogu pomoći da se poveća zanimanje učenika za čitanje. Ovaj tekst promiče različite likove opisane u različitim povijesnim trenutcima. Profesor nadgleda učenike i osigurava da učinkovito surađuju.

## ITALIJA

### Fabio Geda, U moru žive krokodili

---

#### Naziv aktivnosti

#### Na putovanju... ali na praznicima

Fabio Geda, U moru ima krokodila

#### Opis obrazovne aktivnosti

**Trajanje:** 6 sati

**Dob učenika:** 15-16

**Organizacija rada:** samostalan rad, rad u paru te rad u skupini

**Cilj nastavne jedinice:** Cilj ove aktivnosti jest steći potpun uvid u ljudsko iskustvo izbjeglice iz emocionalne, "fizičke" i književne perspektive. Učenici će imati prigodu proživjeti dugo i opasno putovanje glavnog lika te će dobiti bolji uvid u njegov svijet, njegovu geografsku stvarnost, njegovo unutarnje putovanje dok sudjeluju u otkrivanju različitih stvarnosti, svjetova, stavova i ponašanja.

Uostalom, tema migracija sve više nadahnjuje svjetsku književnost, istodobno stavljajući veći naglasak na autobiografska iskustva o kojima pišu vrlo mladi pisci nudeći nam poticaje i načine da naučimo da se svatko od nas može smatrati "autsajderom" ovisno o situaciji.

#### Radni materijal

- knjiga, atlas, zemljovid
- enciklopedije
- internetske stranice
- filmovi
- šest radnih listića za čitanje/promišljanje da bi se mogli odraditi zahtjevni zadatci na šest tema iz šest ulomaka
- knjige drugih autora na istu temu

## Aktivnosti:

1. Učenici su u skupinama po 6
2. Svaka skupina dobije jedan ulomak koji se odnosi na jednu od zemalja kroz koje je glavni lik trebao proći (Afganistan, Pakistan...).
3. Učenici istražuju mjesta, granice, udaljenosti, običaje, moguće književne veze s drugim svjedocima iz zemalja koje su im dodijeljene. Izabrat će znakovite i specifične slike da bi mogli „pratiti“ putovanje glavnog lika što je realističnije moguće.
4. Učenici će također slijediti aktivnosti koje su uključene u radne listiće.
5. Članovi svake skupine predstaviti će svoj uradak/istraživanje tijekom čega će sažeti glavne događaje vezano za dodijeljene im države iznoseći detalje o ljudima i njihovoj stvarnosti. Zatim će sljedeća skupina izlagati o sljedećoj državi kronološkim redoslijedom.
6. Učenici će objaviti konačni uradak na Facebook stranici projekta.

Od velike je važnosti trenutak posvećen promišljanju, analizi aktivnosti, čime se promiče kolektivna razmjena mišljenja, otkrivanje teških problema i, konačno, rezultati procesa učenja.

## Evaluacija i metoda procjene

Da bi se mogla procijeniti ova aktivnost, učenici trebaju:

1. Usmeno predstaviti svoje uratke.
2. Nacrtati mapu putovanja glavnog lika u kojoj će označiti i obojiti države, granice, gradove i putovanje.

## Učinak ove aktivnosti na NPL čitatelje

Učenici će biti svjesni današnjih gorućih problema kao što su predrasude, rasizam, sukobi, prava manjina, majčinstva, zatvaranja granica i sl. i tako će učiti kako pokazati dobrodošlicu i velikodušnost. To može biti polazna točka da bi se premostile kulturološke prepreke između europskih i neeuropskih zemalja.

## Poveznica s kurikulumom

**Razred:** 2. razred

**Kurikulum:** Tijekom druge godine proučavanje književnosti usmjereno je na:

poboljšavanje usmenih i pisanih vještina i kompetencija

poboljšavanje vještine čitanja, razumijevanja i analiziranja, posebno književnih tekstova, ali se također posvećuje pozornost i neknjiževnim tekstovima i neverbalnim jezicima

učenje kako izgraditi i razumjeti povijesni i kulturološki kontekst iz tekstova.

## Znanje

- izdvojiti kontekst, cilj i onoga na koga se odnosi komunikacija
- naučiti različite tehnike čitanja



- razviti tečnost čitanja
- poboljšati čitanje s razumijevanjem

## Vještine

- doći do informacija, organizirati ih i koristiti
- izraziti svoje zamisli i poduprijeti ih argumentima
- izabrati odgovarajući medije
- analizirati složene sustave
- donositi zaključke
- postavljati pitanja za objašnjenje
- izlagati pred publikom
- poboljšati uporabu rječnika, pravopisa, sintakse i izražavanja

## Bibliografske reference korištene tijekom ove aktivnosti

Fabio Geda

*U moru ima krokodila. Istinita priča Enaiatollaha Akbarija*

Izdavač: Znanje

ISBN: 9789533243399

Broj stranica: 135

Godina izdanja: 2011.



## Digitalni izvori

Susret s autorom na:

- <https://www.youtube.com/watch?v=Qvk13yu4mik>
- <https://www.youtube.com/watch?v=3ZOSolsr6Qs>
- <https://www.youtube.com/watch?v=BLsZbSaWbOw>

## Rezultati

Od učenika se očekuje:

- da se potpuno uključe u doživljaje glavnog lika, s emocionalnog i intelektualnog stajališta
- da marljivo uče nešto novo o različitim zemljama kao i geografskim područjima koja su postala migracijske rute u posljednjih nekoliko godina

- da spoznaju teškoće kroz koje prolaze maloljetni migranti
- da povežu informacije i podatke, da istražuju, da postanu svjesni problema vezanih za migracije, da rade u skupini.



### Preporuke

Stvaranje “okruženja” koji promiče učenje i rad u skupini treba biti prioritet da bi se:

- poticale učeničke aktivnosti i znanje
- promicalo istraživanje
- promicalo suradničko učenje
- ojačao proces učeničkoga samostalnog učenja
- osmislile nastavne jedinice i radionice
- informiralo učenike o različitostima.

## SLOVAČKA

**Isaac Asimov, Kako li im je samo bilo zabavno**

### Knjižni kod

**Trajanje:** 90 minuta

**Dob učenika:** 15-19

**Organizacija rada:** rad u skupini

**Cilj nastavne jedinice:** Cilj ove aktivnosti jest razviti čitalačku pismenost učenika, podržati njihovu vještinu čitanja, koristiti njihove kompetencije za analiziranje izvornog teksta, za uspoređivanje sadašnjosti koja se zasniva na njihovu iskustvu i budućnosti koja se zasniva na

tekstu, za jačanje njihovih jezičnih vještina kada verbaliziraju rezultate svoga rada.

## Radni materijali

Kolaž slika koje predstavljaju različite knjige.

Kratka priča – Kako li im je samo bilo zabavno. Svaki učenik dobije jednu kopiju.

List papira, olovke, bojice za svaku skupinu

## Aktivnosti

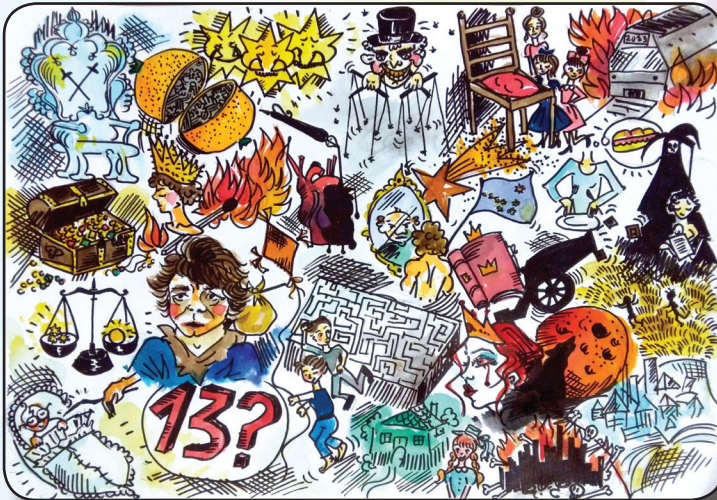
1. Aktivnost zagrijavanja (natjecanje) – učenici rade u skupinama. Svaka skupina dobije kolaž slika koje predstavljaju različite knjige. Njihov je zadatak pronaći što je moguće više knjiga.

Vatra – Kristine Cashore  
Harry Potter i ukleto dijete – J.K. Rowling  
Greška u našim zvijezdama – John Green  
Lovac u žitu – J.D. Salinger  
Igre gladi – Suzanne Collins  
Labirint – James Dashner  
Grad kostiju – Cassandra Clare  
Crvena kraljica – Victoria Aveyard  
Stakleno prijestolje – Sarah J. Maas  
Gonič zmajeva – Khaled Hosseini  
Sumrak – Stephanie Meyer  
Paklena naranča – Anthony Burgess  
Hobit – J.R. Tolkien  
Ann od zelenih zabata – L.M. Montgomery)  
Gospodar muha – William Golding  
Gradovi od papira – John Green  
Trinaest razloga zašto – Jay Asher  
Princezini dnevnicu – Meg Cabot  
Čokoladni rat – Robert Cormier  
Zvijezdana prašina – Neil Gaiman  
Princ trnja – Mark Laurence  
Metro 2033 – Dimitry Glukhovsky  
Drago kamenje – Kerstin Gler  
Male žene – Louisa May Alcott  
Posljednja želja – Andrzej Sapkowski  
I sunce je zvijezda – Nicola Yoon  
Slika Doriana Graya – Oscar Wilde  
Srce od tinte – Cornelia Funke  
Tisuću sjajnih sunaca – Khaled Hosseini

2. Podijelimo tekstove. Učenici čitaju kratku priču.
3. Učenici raspravljaju o priči koja nam pokazuje kako će vjerojatno izgledati obrazovanje u

budućnosti. Mogu reći što im se sviđa, a što im se ne sviđa u takvom tipu obrazovanja.

4. Nakon toga učenike podijelimo u skupine. Svaka skupina dobije list papira i flomastere u boji. Zadatak im je staviti nacrtati strip. Likove iz priče će smjestiti u sadašnju školu. Pokušat će opisati kako se ti likovi osjećaju u sadašnjem školskom sustavu.
5. Učenici će prikazati svoje uratke.



**Razred:** 2. razred u dvojezičnom programu

**Dvojezični kurikulum:** Proučavanje književnosti provodi se tijekom druge godine tehnikom čitanja s razumijevanjem literarnih tekstova temeljenih na zanimanju učenika, a uključuje i fantasy. Cilj kurikuluma jest podučiti učenike kako raditi na tekstu i kako ga analizirati. Razumijevanje tekstova, procjenjivanje njihove vrijednosti i korištenje informacija koje se nude jesu vještine usmjerene na adolescente kroz cijeli kurikulum.

## Znanja

Učenici razumiju tekst koji čitaju

Učenici pronalaze likove u tekstu i mogu ih opisati

Nakon što pročitaju priču mogu prepoznati prednosti i nedostatke sadašnjeg i budućeg školskog sustava

Odabiru informacije

## Vještine

Učenici analiziraju tekst

Koriste se različitim izvorima informacija

Tragaju za informacijama i klasificiraju ih

Mogu prepoznati i ispravno interpretirati kako se likovi u priči osjećaju

Mogu kreirati karakteristike lika zasnovanog na priči

Mogu raditi u skupinama

### **Kompetencije**

Mogu prepoznati i ispravno interpretirati kako se likovi u priči osjećaju

Mogu raditi i u skupini, ali i samostalno

Mogu prihvatiti ostale članove skupine

Mogu razumjeti naglašene emocije likova

Kako li im je samo bilo zabavno

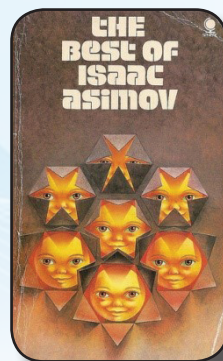
Isaac Asimov

The Best of Isaac Asimov

Sphere, 1973

ISBN13: 9780722112540

336 stranica



<https://www.goodreads.com/book/show/2923828-the-best-of-isaac-asimov>

[http://www.gs.cidsnet.de/englisch-online/klasse11/asimov\\_funtheyhad.htm](http://www.gs.cidsnet.de/englisch-online/klasse11/asimov_funtheyhad.htm)

<http://www.studyrankers.com/2017/01/study-material-and-summary-of-the-fun-they-had.html>

### **Očekivani ishodi nastavne jedinice**

Učenici će moći razumjeti tekst i usporediti sadašnji obrazovni sustav s nekim budućim.

Učenici će moći ponuditi zapažanja, uspostaviti poveznice, nagađati, interpretirati i postavljati pitanja kao odgovor na tekst.

Metoda podučavanja i sam tekst podjednako mogu pomoći da se poveća zanimanje učenika za čitanje.

Ovaj tekst opisuje mogući budući obrazovni sustav i može pomoći da učenici raspravljaju o njegovim pozitivnim i negativnim stranama.

Profesor nadgleda rad učenika i osigurava učinkovitu suradnju.

Pripadajuće aktivnosti i metodologije za provedbu u nastavi pogledajte klikom na: <https://handbook4rspreaders.org/project-results/2-handbook/second-major-project-activity-selected-stories-and-methodologies.html>

---

Držati učenike isključivo odgovornima za čitanje, nije dovoljno. Svi čitatelji, a ne samo oni koje prepoznajemo kao neodlučne, posrnule i loše, imaju koristi od ciljanog poučavanja strategija koje pomažu u razumijevanju tekstovnih materijala.

Te strategije razumijevanja uključuju:

- Aktiviranje pozadinskog znanja
- Kreiranje i reviziju predviđanja
- Sažimanje
- Formiranje mentalnih slika
- Postavljanje pitanja
- Utvrđivanje važnosti
- Razumijevanje autorske svrhe

Ove nastavne rutine mogu postati navika uma za čitatelje adolescente dok primjenjuju takve strategije razumijevanja na svoje čitanje. One se najbolje podučavaju upravo korištenjem tekstova koji su na razini njihova razumijevanja jer će, u suprotnom, upotreba preteških tekstova imati ograničen učinak. Stoga je mudro odabirati tekstove dostupne NPL čitateljima, one koji posjeduju sadržaj koji za njih ima smisla.

Imajući na umu da su NLP čitatelji raznorodna skupina, pa stoga ni jedna nastavna strategija ne djeluje na njih jedinstveno, ponuđena mješavina nastavnih strategija primjerena je razini njihove kompetencije i načinu od kojeg oni mogu imati koristi. Nakon što učenici shvate da i sami imaju ulogu u obrazovnom procesu i steknu samopotvrđujući osjećaj, manje je vjerojatno da će nastaviti odustajati, a izglednije da će postati spremnima razvijati svoje vještine, usprkos poteškoćama.



Jere Rinčić 3. F razred, X. gimnazija "Ivan Supek"

Ovu su publikaciju zajedničkim radom proizveli  
svi projektni partneri.

Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora publikacije  
i Komisija se ne može smatrati odgovornom prilikom uporabe  
informacija koje se u njoj nalaze.

Priručnik za neodlučne, posrnule i loše čitatelje

Zagreb, Hrvatska

2018.

**Naše aktivnosti i rezultate možete pratiti na Facebook i  
web-stranicama <http://handbook4rsreaders.org/>**



Funded by the  
Erasmus+ Programme  
of the European Union



Agencija za odgoj i obrazovanje

